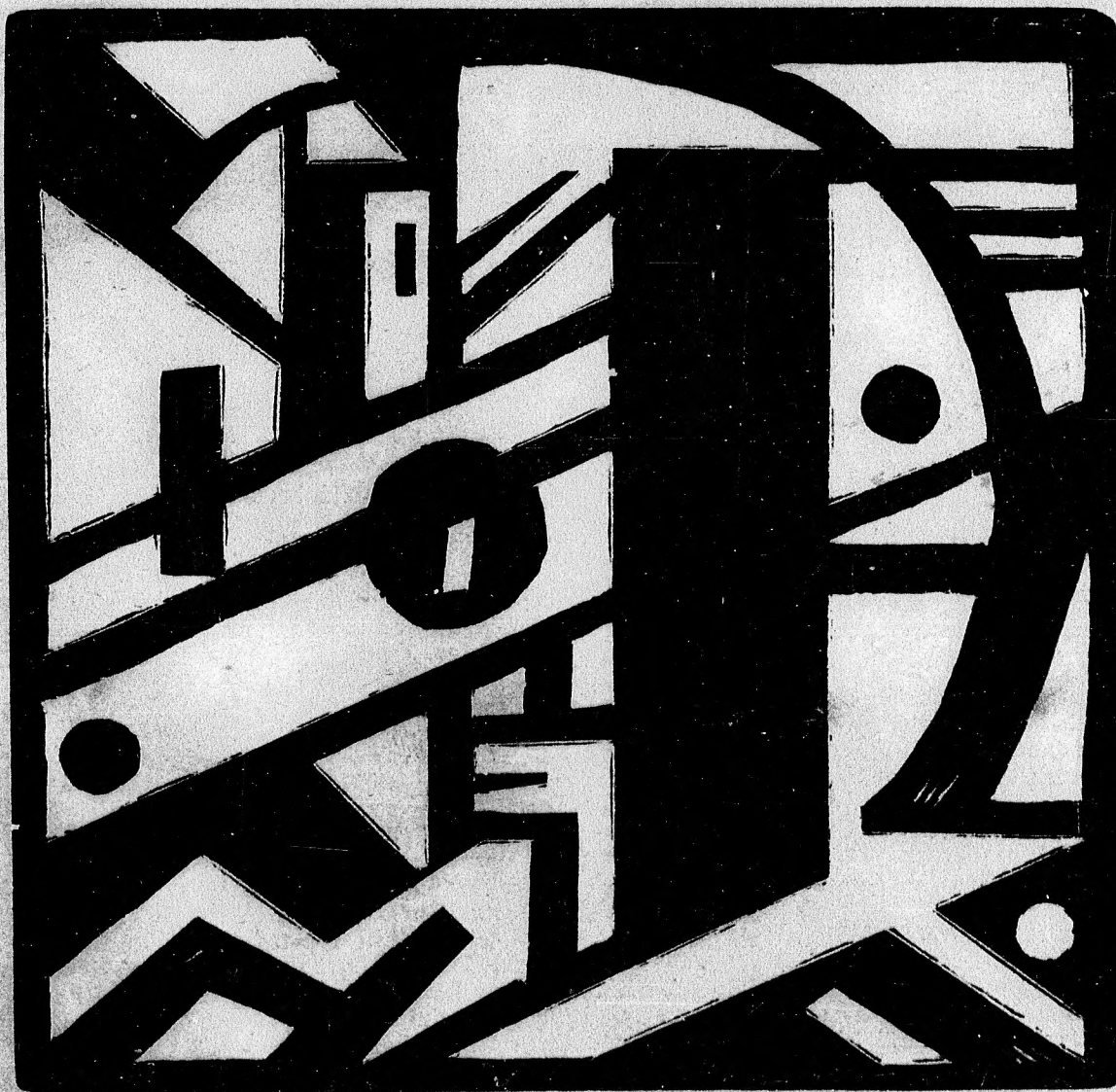

MA

AKTIVISTA MŰVÉSZETI ÉS TÁRSADALMI FOLYÓIRAT
FŐSZERKESZTŐ KASSÁK LAJOS, WIEN, VI. ÉV 1-2. SZ.

*Ara 12 korona
Cseh-Szlovákiában 6 korona*

SZERELMES FIU PRÉDIKÁCIÓJA

Reggeltől reggelig neveddel betölteni siket utcákat és csarnokokat
 a te nedved párájánál meglágyítani merev árkádokat
 halottak agyagszínét beborítani a husod szagával
 szemed cseresznyeszínét feltörni s a távolság szürke
 pusztáján kifeszíteni
 könnyeid édességével felsűríteni a pincelakások pityókaleveseinek utálatát
 hajad buja zászlójával villamos áramot csókolni végig az országon
 fájó tüdőddel forró orkánokat libegni a télbe
 krisztusarcoddal parancsra és zöldre festeni a miniszterek jeges képét
 szerető, falánk véreddel kiöblíteni az agitátorok szívét
 szeretni téged a világ térdrehullásán!!

Tőled kétezer kilométerre
 éjjel

a nevedet kiáltom, szádat iszom, husodat majszolom,
 szemedet ropogtatom, könnyeidet öntözöm, hajadat égetem
 s a lehelleted testem ventilátora
 arcod a fejem vörös holdja
 s karjaiddal roppantom össze a kétezer kilométeres betonhidat

nyakam köré csavarodik a kétezer kilométer és a kongó csarnokok és az agyagos halottak és az árkádok és a pityókaleves és a tél és a miniszterek és az agitátorok —

Kimenni! El! Fel! Fel! Fel! Fel!!!
 Legyen tűz, legyen vér,
 széles karjaid fullasztó meleg husa
 világmegváltás
 Tűz Vér Élet Halál.

SZERELMI VERS

Szemeim visszára fordulnak
 nézlek
 emlékezésem fehér oceán
 nézlek
 az emlékezésém tótágas méreg-oceán
 rajta öklös betűk és profétahangok
 és epeszívek és melódiák és káromkodások kavarnak
 és döglenek el

Fonákra fordult testemmel csak téged látlak
 te vagy a fehér
 fehér fehér fehér!
 Mindent mérgező fehér.
 Rajta csak a te szád vándorol.
 minden sarkán égő fehér
 rajta csak én hordozom végig visszájára fordított
 fejem és csak a tested mély szakadékai s a karod
 szívárványa járják körül felszaggatott fejem

Két óriás szemünk tengelyén megáll a világ
 minden fonákra fordul
 mindenütt friss parazsak sebei nyílnak reánk.

VONATON KIN SZERELEM

Repül az ablaküveg —
 erdőkre, poznákra, falvakra aprítom a földet.
 Bécs — Bukarest sinei a fejembe másztak — rajtuk
 elnyujtom láva-testedet.

Szemem üvege mozdulatlan
 rajta aprítlak téged sikoltó darabokra.

(Nem vagy:
 végtelenül vagy:
 testem vulkánikus nyílásain)

Erdő, pózna, 529, kricsz-kraksz-höbörödés:
 a föld mászik a fejembe:
 ég az Úr:
 testem vulkánikus nyílásain.

Hurrá, föld, ki van még ébren, halló, akik még nem
 siketültetek meg.

Tegnap még fogtalak, prédám, anyám, leányom —
 de hideg csipővasak megragadták a füleimet, az
 égre dobták a szemeimet, vörös betűket láttam,
 egy kikiáltót hallottam —
 és elvesztettem az egyik felem.

S most vonatkerekek taktusán sikoltó cafatokra aprítom
 magam.

Állomásokon a sinek összeszaladnak, a kocsik cikl-
 cakkban állnak, a mozdony köveket füstöl —
 minden megőrült.

NAPRAJÁRÓ ASSZONYOK

Minket nap-napután bemocskolnak a férfiak
 ágyról-ágyra
 a sötétben szeszélyes férfiak mindenünket izgalom-
 mágiává csavarják —
 izgalom — izgalom — mindenünket odaadjuk.
 Törvényünk nincsen:
 minden az övék.

Most a napra járunk
 s a homályos szobákat, lopott órákat,
 a keblünket szívó férfiak füledt, zsufolt szennyét
 a nyílt tavasz
 patakokban önti a szemünkből ki a világba.
 Tisztulni, tisztulni, tisztulni!
 Tavaszban tisztulni a napra járunk
 szeretnők kiteríteni szánkat és ágyékunkat a zöld
 mezőkön s virággal teleszini végig — végig
 majszolni a bokrok pattogó leveleit,
 fáradt mentelen testünkre huzni az ég szikrakék fátylát,
 hegyes köveken hemperegni s feszült, köblös szájjal
 kiabálni —
 szeretnők a halált!!!

Tavaszban tisztulni naprajáró asszonyok vagyunk.

Kahána Mózes

AKTIVISTA MŰVÉSZET ÉS AKTIVIZMUS A PROLETÁR FORRADALOMBAN

Boldog élet: kielégített élet.

Az ösztönök, ha még oly primitív és hisztériás formában is, feltétlenül kielégítést követelnek.

A szabad kielégítés elé a külső ellenérek summája fekszik: hatalom.

A hatalom... a misztériumok kódében... a kielégítetlen ember rettegéssel-betöltője. Megverekedni nem bír vele. A kielégítetlen hatalmi ösztönöket megtagadja: vigasz kell... kéjéret... Megformálja a külvilágban a hatalmat, elismeri mint istent (abszolút) és vágyai lecsapolást nyernek belső kielésekben, ahol szuverén maradhat.

De ösztönei legmélyén nem mond le a maga teremtette istenek és abszolútumok elleni lázadásról és azok kormányozhatóságáról... A megformált hatalom mindig kap olyan képességet, mellyel a vágyakozó ember vágyai kielégíthetőségének szolgálatába állhat... ellen-szolgálatok fejében.

A primitív ember a hatalom külvilágbaformálásánál önmagából (művész!) indul ki. A vágy és cselekedet között nincs tudatos különbség. Ismeretlen ellenségét saját tulajdonságaiba öltöztette (csak nagyobb dimenziókat sejtett nála), bálványt, szellemi erőket épített és ezek alá hurcolkodott vágyaival. A cselekvést átruházta rájuk. Megelégedett vágyainak szimbolikus — ceremóniákon át kielésével. Így szabadult meg a kielégítetlenség félelmétől: megvigasztalódott. A tudatban fájdalmasan élő kielégítetlen vágy narkotizálódott.

Megszületett a passzív ember.

A vágy belülről fakad s hajt az eszköz hatalomba kerítésére, melylyel kielégíthető.

A passzív ember kiszolgálásra vár. Idegen cselekvő-akaratra bizza magát, és ellenértékként önkéntes kiszolgáló eszközzé narkotizálódott. A cselekvő-ösztön aláfolytásáért megnyugodott istenben, megvigasztalódott az erkölcsben, az önmagáért jóban-szépben. És ha meg is fosztotta ezeket az aktív erő birtoklásától, de átmentette társadalmi életébe motívátlan tilalmaknak. A passzív típus állandó vágy-érzete hisztériás vágányon nyert elvezetést: a szentimentalizmusban.

Az ösztönök direkt kiömlési lehetőségeit a társadalom elfojtotta: a belülről fakadó cselekedetek társadalmi erők determináltjai. Az individuumokra társadalmi ideológiák kényszerülnek. A lemondott élet építményei. A kényszerjelleg azonban öntudatlanná lesz, csak az ideológiai építmény marad meg mint larpurlar képződmény.

A passzív individuum két erő játéka: cselekedeteit egy oldalon a tudatlanból determinálják az ösztönök, más oldalról a tudatos élet számára a társadalmi erők. Az ember kétlaki életet él. Kétlaki érzései vannak.

Valahányszor érzés lép föl mindig az ösztön ül alatta.

Az ösztön nem ismer önmagán kívül egyéb törvényt.

A tudattalanba szorult ösztön közvetlen intuíciója a művészet.

A passzív individuum művészetében az ösztön kivetítése megkötött s csak a társadalmi erőkkel rákényszerített idegen világszemléleten átszűrűt szimbolumokban történik. A kívülről eredő világszemlélet szemben áll az ösztönrel: az Én állásfoglalása a szembenálló Világban álarok alatt huzódik meg. Itt jelentkeznek a művészetben a Formák, melyek az ösztönnek a tudat számára elfogadható köntösbe öltöztetői!

De minden maszkirozás dacára is kianalizálható a szuverén: a világszemléleten építő alkotó perverzált kielégülési funkciója.

A passzív típusnál az ösztönök és a társadalmi kényszerek konfliktusában az ideológiák domináltak.

A mai forradalom periódusában az életösztönök megkezdtek tudatbanyomulásukat. A belső erők átrobannak a kívülről kényszerített ideológiákon. Az új világszemlélet belülről indul: az aktivizmussal az elfojtott élethit lesz tudattá. Az élet élésének új mechanikája dinamikus élet. A fakirok, szentimentálisok életnyavalygása, tulvilágra sóvárgása helyett a hatalmi ösztönök kiszabadítása a beképzelt „szellemi” kényszerek alól: kielégített vágyakozás. A belső kielések a realitásban. Életre akarják váltani magukat.

Le az álmodozással és annak művészetbe való kivetítésével! Akció!: a művészettel elénkagított lehetőségekből meg kell élni a megélhető. A művészettel felcsikart érzéseink cselekedet előtti állapotot jeleznek és cselekedetté kell váltani!

Ezt valljuk!

A kispolgárművészek larpurlar teóriájukkal ennek tagadói, és ezért művészetük a lemondott — életreagítálás: passzivitásra nevel.

Náluk: önmagáért szép: cél. Esztétikájuk lényege az érzések önmagáért való felcsiklandozása. Művészetükkel megbolygatják az ösztönöket, teóriájukkal azonban meggátolják azoknak tudatossá válását. Művészetük nem emelkedhetett az élet tanítójává a boldog élet elérésére. A „szépet” valóságként proiciálták művészetükbe, holott számtalanszor tapasztalták az egyéni diszpozíció fontosságát, a „kiproiciált” szép fölértésénél.

A Szép nincs a külvilágban, hanem belső funkció: a visszafojtott vágy érzete.

A larpurlar — teoria passzivitásra nevelő hatásának illusztrálására álljon például az akt festészet! A kamasz a pubertás határán túllépve az aktivszeretkezéseket keresi. Ösztönei egész súlyával veti magát az aktra: fellovált ösztön kirobbanást keres. — És az esztétika? — A kirobbanás elé akaszódik larpurlar teóriájával: az aktból agitáció helyett formajáték lesz! A kamasz akarásaira addig ijesztgetik a larpurlar „szépet” míg a kielégítetlen ember az ösztön-felkinálkozás — megérzését ezzel tagadja ki magából: szép!

Az ~~aktivista művészet~~ az Élet agitációja. Forradalmasító eszköz a mindennel-kibékítő burzsoá-művészettel szemben.

Az individuumot az érzések larpurlar felcsiklandozásának elhitéstésével leszoktatták a tettekről. Az elfojtott indulatok akcióba — kívánczóságai a tudatban misztikus tartalmakként jelentkeznek: esztétikai érzések.

Az aktivista művészet az elfojtott indulatok intuíciója és tudatossá emelője. Egy summába dobja el az esztétikát, mint abszolútumot. A hatalmi ösztönöket hangsúlyozza: a vágy kielégítést. A vágyak sejtelmes fölérzése nem öncél, hanem akcióra-agitálás az élet kiéléséhez.

Az aktivista-művészet világszemlélet — filozófiája az expresszív ember terméke. S minthogy a tudatba emelt ösztönökből fakad, ellenkezik minden társadalmi morállal. Hogy ez a magára-ébredt individuum beilleszthető legyen a társadalomba, szükség van gátlásokra: etikára.

Az individuum vagy állást foglal és elfogadja az etikát tudatosan, mert kimutatható pozitív hasznót jelent számára, vagy befogadja azt kritikátlanul (larpurlar) és érzelmi affektusokban vezeti el vágyait.

Az első forradalmár-típus. Az utóbbi a narkotizált individuum.

Új etikát dobtunk a burzsoá ideológiák fölé: a kollektív individuumét. — Az emberben megtalált akaratot a felszabadulásra, az akaratot a monumentalításra, az akaratot a testvér-együttműködésre.

Ez a kollektív-individuum azonban még sem azonos a szocialista és kommunista pártok osztályszeretetszentimentalizmusával harcra indított „szolidáris ember“-ével. A „felszabadulást“ két különböző típus akarja. A pártok a polgár-rend átferradalmítását a szocialista etikájú emberrel végeztetik. A szocialista etika kineveléséhez kiinduló pontnak a polgári etikát kell megvilágítani, s helyébe az újat adni. Tehát: gátlásokból indulnak és gátakhoz jutnak. — A harcra hajtó erő: osztályszeretet és osztálygyűlölet. Az összes cselekvési lehetőségek e két érzés határai közé vannak szűkítve.

A szeretet-gyűlölet harcra hajtóival szemben áll a polgári ideológiákkal belülről megkötött individuum. A cselekedeteiért saját polgári világszemléletének felelős individuum!!!

Világos: ez a kispolgári kicsinyességgel gyűlölő vagy szerető ember csak egy önfelelt pillanatban akcióképes: a tömegakció felelőtlenségének érzetében. Neki presztizses vezér kell, aki a kezdeményezés példájával összetöri tabuját.

Harc ez valójában: vezérek vezérek ellen a meglóvált tömegek fel- és kiháználásával.

És a harc mindaddig tömegek harcra lesz a vezéreikért, míg az nem az önmagára-ébredt individuumok közös harcra lesz saját felszabadításukért!

Sem a gyűlölet, sem a vezérek presztizse nem lehet állandó hajtóerő a harcra. — Az örömeiket kereső embernek nem életformája a gyűlölet és a presztizs alá borulás meghazudtolása a hatalmi vágyaknak. — A továbbforradalomra csak az önmagáig eljutott individuum predesztinált: aki felszabadult szellemileg a larpurlar etika béklyói alól. S minthogy a világszemlélet determinálja a társadalomban való elhelyezkedést és cselekedeteket: a proletariátus addig nem feszítheti szét az elnyomásos-strukturájú burzsoá társadalmi rendet, míg világszemléletével közelebb nem jut Hatalmi Ösztöneihez!!

Meg kell mutatni a polgári ideológiák larpurlarjának értelmét: a fizikai erőszak elkendőzése.

De ugyanakkor meztelen élére kell borítani a kommunisták ideológiáit is, melyért a hatalmi ösztöneire nem-ébredt proletariátus harcra indul. Csakis így találhatja meg harcra indítójának igazi értelmét: önmagyszeretetének tudatosságát!

Induljon meg a szellemi munka: az ideológiák megvilágítása a morálnélküli emberig! A morál funkciója a forradalmas öntudat letompítása.

Induljon meg a morálnélküli ember etikaépítése hasznossági alapon!

A proletariátus mozgalmában a kenyérharc és szolidaritás jelszavai rövid perspektívájú és kétséges harcra engednek kilátást. Larpurlar szolidaritás, mint etika újra csak az önmagáig el-nem-jutott individuum kényszerképze. — Hazugság az osztályszeretet prédikálása, hazugság a burzsoá-gyűlölet szítása, mert ezek lényegileg megfélemlítéssel terelik az individuumot tömegekké. — Ez pedig nem lehet hordozója a társadalom mélyebben fekvő gazdasági átalakulásainak sem! Hiába álott be a gazdasági forradalomra az objektív tényező: a proletariátus átmentette kispolgári világszemléletet és ennek kötöttségeiben impotens.

El kell vágni a proletariátust multjától, melyet a burzsoá-ideológiákból épített. Az aktív individuum cselekedeteiben végső fokon mindig fizikai ellenállásokra talál.

Ezt az önmagában rejtőző gátat kell a proletariátusnak megtalálnia, hogy végre kitakaríthassa magából.

Kudlák Lajos

TESTVÉRI ÉNEK

KORVIN OTTÓ TESTVÉREMNEKI

Testvér áldott öleléssel szántjuk a földet, hogy szeressed magad: a holnapra homlokosodott embert.
 És énekeljük a föld tiszta örömet minden vakoknak a messziben utazó levegő végtelenjét az összes koldusoknak, a karok közt feszülő mező fiatal-ságát a korcsmába fülledt rongyosoknak.
 És felébresztjük mindenki csillagokra bámész szemét, mert kék és zöld madarak villognak a térben, a fölötted izzó idő felé kiáltunk és ezreknek vásározzuk hatalmas oltárod, mert senki sem nézi mécsesed, kalapácsod és könyved, hiszen akasztott mártírjaidra se kíváncsi senki és agitátoraidra sem, akik a horizontnak küldték a lázadt pályaudvarok rikkancsainak koronás szenzációit —
 Testvér, mi mind énekelünk neked az indulásról meg a megmozdult időről és mind vonulunk, tegnapiakat rombolunk, boltozatokat építünk a tavaszban istenült mai napodra.
 Ordító öklöd, vörösre gyulladt szemed elé vonultatjuk a mindenütt köhögő tuberkulótikusokat, a félelmetes vérbajosokat — mind, mind, vonulnak — a prostituáltak is, akibe belekarolt a pupos diák, aki nem ismeri a csiklandozó pázást.
 Mind, mind vonulnak az utcán és egyszerre ordít mindenki — kevés az élet!
 És mi felelünk neki: Testvér megdöglik a korcsma, testvér, halott a templom, testvér sztrájkol a gyár, testvér áldott hombárok telisége az élet.

Mihályi Ödön

IGEN

Komor este van. A falak fülledten a homoru plafond alá hevernek.

Hátsófalban négyzetes nyílás, a mélység fekete perspektívájával. A plafondról madzag-végére markolt sárgarézt forgács világít. Jobboldalt szárnyatlan kapu. Kályha. Padok kétfelől ásztalokkal.

Már tintásan állig ér az este.

Valahol tehenek és gyárkémények bögnek.

Csönd

A sarokban most felnő egy szakálas ember, a jobbkezét szépen maga elé kormányozza és szól: Igen...

A másik sarokban most kipelyhedzik egy nagyfülű, csontvázruhában és mondja: Ó szomorúság!

A harmadik széken ül és medvésen ingázik a fejével: Meg kell halni... meg... meg... meg...

Negyedik tanító volt és szuronyhegyéről hirdette a megváltást, most is szöges teknőben ül nemzeti színű árbocok alatt, kéjesen vigyorog és szól: A házáért!

Ötödik padlón ül kis csákovával, Nöbel-díjjal, 80 éves és néha bádogtrombitán trombitál: Ki korán kel aranyat lel (Trombitál)

Hatodik búskomor költő és királyleány a haját szökén belekócozza az érzékszerveibe és sir, sir: Ach! ülni jó enholdam sárgájában.

Hetedik: A sarokban lóg egy ruhafogason, háttal a t. gyülekezetnek, ő már nem szól semmit, de meglassátok a reggel majd megmutatja a nyakába akasztott cédulát.

Nyolcadik: Még nincs itthon, valahol egy laboratóriumban kengurulábat forraszt egy oroszlán hátuljába.

Kilencedik: A kályha tetején ül hőmérővel. Pupos ember ő és füligszáju és kiszámította, hogy a fölső légkörben melegebb van egy nyolcad fokkal.

Tizedik: Hadvezérszlafrokban óriás térképen ül, állandóan föbelövi magát.

Tizenegyedik: Egy félbajuszos némbor nyakában piros villanykörtével.

Tizenkettedik: Egy aszkéta talán, a hónalját szagolja állandóan és motyogja: ugy kell nekem, ugy kell.

Tizenharmadik: Egy kékszemű búcsus Mózes szarvakkal, a mellén vérző keresztel. A kinyujtott tenyereit a többiek néha köpöcsészenek használják. Ez énekelni szokott

Tizennegyedik: én vagyok

Tizenötödik: te vagy

Tizenhatodik: egy konflis ló az utcán, amint a torkába szaladt bordáit ropogtatja.

Tizenhetedik: Az anyám a mosás sárga drapériái alatt, az apám, aki piros meg zöld meg kék vásznak fölött énekel a kitüzesedett ollóval, a bátyám, aki trappos svájci lovakat igazgat át emeletes teherkocsikkal a hidakon.

A tizennyolcadik: a meggyulladt nap.

Tizenkilencedik: egy örült, aki a Mars felé röpül és a Többiek ti vagytok: házak, folyók, emberek, papagályok, akik mind mind bennehevertek az időben és az éjféli harangozására most felseprünyeleztek a horizonton.

Csönd

Szakálas a sarokból: Igen...

Csontvázruhás: Ó csontváz! Édes csontváz! (Sir, szipákol)

80 éves kis csákovával a fején: Egyszer egy az egy... ilyen olyan amolyan... érik a megy (Trombitál)

Hatodik, buskomor költő és királyleány: Halál? Szerelem? Isten? (Véresen röhög) Ó én!!!

Kilencedik a kályha tetején ül: Eifelhulla!!!

Kékszemű búcsus: Nincs én. Csak te.

Csontvázruhás: És a halál.

Kilencedik a kályha tetején ül: Halál? Természettudományos fintorral belekóp a kékszemű búcsus tenyerébe.

Csönd.

Szakálas a sarokból: Igen...

Csontvázruhás, mintha felsrófolták volna: Kozmikus ködben lámpás, zászló menetek élén, ő bizonyosság!

Félbajuszos némbor: kigyujtja a villanykörtét a nyakában: Bizonyosság!? (Darálva) Ó élettengely! Kocsitengely! Tingli-tangli! Anyag megmaradási elve! Homunkulusz! Mértan élet zárt-egysége! Hegyesszög! Ach! szurokba hullott hím! (Belekóp a kékszemű búcsus másik tenyerébe)

Hatodik búskomor, költő és királyleány: S mert egy vagyok az anyaggal, a kozmosz én vagyok!

Kilencedik a kályhán ül: Ó tizenhét kiló foszforsav! Pentokszid! Cinkokszid! Só! Kén! Mellény! Alsónadrág! Te méred magad össze a kozmoszal! Ó költő!!! (Belekóp a kékszemű búcsus stb. stb.)

Tizenkettedik egy aszkéta: Én mindent megtagadtam, legvégül pedig magamat. Az én fejemben objektívalódik az élet!

Csontvázruhás: Élet! Élet! De vajjon van-e egyáltalában? És vajjon nem e a dolgok egymással helyzetek relativuma-e az egész? Igen. Ez az igazság! Mert hogy hihetnék másban vagy éppen bennetek, akik fény, hang, hő és a kiterjedés örök függvényi vagytok csak! Nincs élet! Csak optikai csalódás!

Félbajuszos némbor: Te jegestenger! Te nem hiszel a tudatban? Ó kémia? Fizika! Rapszodia! Hhaj! Hát te nem hiszed a tudat végtelenségét! Ó te relativ abszolút! Te kapitalista! Jaj! leüt a villám! (Eloltja a lámpást)

Kékszemű búcsus: Lehet urak lehet, folyvást lehet... lehet... még van egy pár hely... lehet...

Kilencedik a kályhán ül: Ót üti le a villám!? Te bordélyház zászló! Te emancipált! Kukurikí! (Felnyujtja a nyakát) Villám! Kicsi villám, itthon vagytok!

Hatodik búskomor költő, és királyleány: Ó villám! Költő diszfogatja...

Tizedik hadvezér és megint föbe lövi magát: Ó jó paripám Villám... (Sugva) Szójáték!

Harmadik széken ül és medvésen ingázik a fejével: Meg kell halni... meg... meg... de legálább nehezen adom meg magam...

Negyedik tanító volt most is kéjesen vigyorog: Halj meg bátran! A hazának szüksége van fundamentumra!

Kilencedik a kályhán ül: Ószomoru disznópép!
Klerikalizmus + militarizmus + 2 × apakomplekszum,
gyomor igénytelenség, agyrekedés! Médiüm! Állam-
forma! Nem tudja mi az a pacifista köztársaság!!

Tizenkettedik egy aszkéta: Egy gyermek
fejét most szépen kettészelte a villamos! Ó szimetria!

Kékszemü búcsus: Ach testvérek! Egy
gyermek! Egy ártatlan gyermek! Talán még kilenc
éves sem volt és az apja biztosan ciankáliért küldte,
hogy eleméssze vele nejét és 8 gyermekét (Sir)

Kilencedik a kályhán ül: Ó társadalom!
Forradalom! Elem-alom! Szociális kérdés!

Kékszemü búcsus: Ki tudna ilyenkor felne-
vetni?

Hetedik a sarokban lóg egy ruhafogason:
He... he... he... he...

Harmadik széken ül és medvésen ingázik
a fejével: A spicli! Elvesztünk! A spicli!

Kékszemü búcsus: Ez az ember nem halt meg
csak aluszik...

Kilencedik a kályhán ül: Ó te budhista!
Bramista! Antiszemita! És én köpöcsészémnek használ-
talak! Ó megalkuvás! (Még egy utolsót beleköp)

Hatodik búskomor költő és királyleány:

Halottaké az éjféli, éjféli,

jaj annak, ki éjfélikor kel utra,

belehull az a viaduktba...

belehull az a viaduktba...

Hetedik a sarokban lóg egy ruhafogason
még rémesebben: He... he... he... he...

Valamennyien magukba kicsinyednek, de min-
degyikük fölött akkor sárga tenyereivel kigyullad a
rémület.

Harmadik széken ül és veszettül ingázik:
Csak még egy napig ingázhassak. Ó csak még egy
napig.

Csontvázhúzás: Ó nézd szép testemet...

Nyolcvanéves csáková: ... még csak 80 éves
vagyok... és tele van trombitával a zsebem...

Kilencedik a kályhán ül: Én szép jégkristályo-
kat termek gummicacskókba (letöri homlokáról
megjegesedett verejtékét) Te pedig árulod a tüdővést...
Ó munkamegosztás!

Tábornok (abbahagyja a főbelövődít) Holnap
folytatom...

Csönd

Kint aranygerinceken fütyül a szél.

Félbajuszos némbor eloltja a lámpást,
keresztet vet: Én csak egy egyszerű ádámborda
vagyok...

A szél véres kardokat köszörül a horizonton

macskák belenyújtóznak a nyávogásba

kémények leporzanak

Színész, Mefisztónak öltözve kénes bo-

korból felbukik a süllyeszton. Orgona zúg.

Kintről hangok: Vihar! Vihar!

És aztán: Nincs part!

Színész tölcéséren szétsúg mindenfelé:
Ó lenni vagy nem lenni, ez itt a szinpad! (Aztán kard-
jához kaplejtja a hangját). Ó emberek! milyen majom
volnék én, ha most itt tovább szónokolnék nektek,
és otthon, otthon talán kutyafejű ikreket szül az asszony.
S mivére? Apjuk színész volt és adni nem tudott

nekik, csak elküldeni tudta őket jégcsapos alagut elé
meg szépen kihengerelt utcákba kénes gyufát kínálni
kioperált szívü milliomosnak, ki mondá nekik: én
antinikotinista vagyok.

De jaj, jaj, le a szubjektumokkal! Mert tudom ti
publikum vagytok én pedig szőrfejú sakálnak irtam
alá magam.

És micsoda Mefisztó vagyok én két kiürült karom-
mal, ha a pokol orgonái, krejzlerosok és péknék beteg
kórusát rimázkodják felém...

Mert én már mindent megelégettem, kis parókáimat
éhemben megettem, feleségemet tönkreszerettem, anyám
szemeit elzalogosítottam, gyermekeimet csonton etet-
tem... Elég! Elég! meg kell halnom...

(Kirántja kardját, lefekszik a padlóra és hörögni
kezd. Meghal.)

Kékszemü búcsus már alig várta: Ez az
ember nem halt meg, csak aluszik...

Szakálás a sarokból: Igen...

Csontvázhúzás: Mi az?

Csönd.

Tizenharmadik egy aszkéta: Falatlan kazán
az én fejem, ó teljes egysége a drámának fünek kőnek
embernek baromnak. Én most ezer ökör szarván
telefonálok, én most ezer tó tükrén iszom a napot,
érett almafák hevernek a fejemben, a vonatokat pedig
szépen bekanyarodtatom az ívlámpás üvegkasokba.
Én a tértől és időtől független vagyok! Én vagyok az
örökkévalóság!

Nyolcvanéves, csáková: Szerencsém, hogy
öregapámnak szolítottalak nem mondanád meg nekem
is kedves örökkévalóság, hogy juthatnék át az üveg-
hegyen?

Tizenharmadik egy aszkéta: De. De. De.

Nyolcvanéves: Ó Jóság!

Tizenharmadik egy aszkéta: Jóság és rossz-
ság egyformán megölő az akciónak. Ó akció!

Félbajuszos némbor: Jaj hatás alá kerültem!
Szép vízfejű nagyatyám! (Hánytatót nyel)

Tizenharmadik egy aszkéta: Egy ember alatt
most szépen elsüllyedt a föld. Ó determináció!

Harmadik egy széken medvésen ingázik a
fejével: Egy élő példa vagyok! Egy élő példa!

Hatodik búskomor költő és királyleány:
Determináció? Ach méla pép! Nem-e én vagyok én?
Fütyöntek és felboritom a völgyek légtábláit a vonyító
sasokkal, piros vonatokat álmodok a felhők közé, meg
a mérnökök köreibé, egyetlen kiáltással összekuszálom
a polgárok agyvelejét, este pedig röhejessel
ágyamba agítalom a jócombu szolgálot. S mily szép
mindez és mily hazugság! Csak a nincs nincs és a van.
Különben semmi.

Kilencedik a kályha tetejéről: Én pedig
mondom: mi volna más az élet, mint okok hátunk
mögötti sorozata? Milyen egyszerű az egész: a kutya
kilopja a sonkát a kirakatból, balta röpül ferrum-
cuprum, kutya négylábu állat, hentes kétlábu, kutya
el, balta be a konkurens kirakatába. Konkurens röhög,
reggeledik, egy ember most fölhuzza magát a legmaga-
sabb toronyra, napfölkelte, jönnek a kuncsaftok.
Hentes henteskedik, alázatos asszonyok gyertyákkal
jönnek és cekkerekkel. Mócsing.

2-ik. Kutya falatozik. Utca megteszik bérházakal. Ablakokból bérházlakók nyála csurog. Vizesés. Hentesnek vérben malmozna a szemei. Asszonyok elfujt gyertyákkal el. Férfi ezalatt otthon legilottinozza a szakálát és belenyúl a szobalány mellébe. Csönd.

3-ik. Kutya már harmadszor párosodik és javában megindul a forgalom a városban. 11 óra. Kérek egy szakaszjegyet.

4-ik. Férfi aranytekerceket smirgliz a bankban. Kamattermelés. Asszony főz. Gáz + gőz + sikoltozás. Szobalány vérző melleit mutogatja urnőjének. Urnő elájul. 12 óra.

5-ik. Férfi jön. Mócsing röhög.

Férfi: Asszony! Asszony: Férfi! Férfi: Ach Céda rongy!

Asszony: Ó him! Ezüstzacskó! Szép emberem!

(Az ablak felé röpül)

Férfi: Jaj ne menj az ablakhoz!!!

Asszony: Hull ablakok és gangok sorfalában.

6-ik. Férfi megy. S egy antirituális vendéglőben megöli magában a szentséget. Meg. Kuttyát közbe elfogták a sintérek. Konkurenst belefujta a szél a Dunába, szobalány kint van a vurstliban s egy baka trombitál a véres mellein.

Naplemente: Sötétedik.

Csillagok belefolyanak a recehárttyákba. Coitus. Valaki ugyanekkor 8 éretlen kölyöknek előadást tart egy kiapadt csatorna hasában.

Valamennyien mélyen fellelegeznek.

Csönd.

Szakálas ember a sarokból: Nem...

Csontvázruhás: Nem...

Harmadik a széken medvésen ingázik a fejével: Nem. Nem. Nem.

Tizenharmadik egy aszkéta: Valaki most eltrüsszentette magát egy erdőben! Ó diszonancia!

Hatodik búskomor költő és királyleány: Diszonancia! Ach ki hiszi el! Kozmosz kozmoszkodik, transzporenszek transzporenskednek, harmónia / harmóniakáz. Ó harmónia!

És ó harmónia!

Mert csak harmónia van és én.

Én pedig nem vagyok.

Félbajuszos némbér: Ó kínai császár! Madagaszkár! Urológia! Idegenszavak zsebtára. Magtár! Ó kisműveltség, félműveltség! Igekötő! Sztatikötő — mert sztatikötő az ember (Zokog) és áll csak áll fényes pille szárnyaival a paron (Bó-ög) két part van, balpart, jobbpart, ferencjózscfrakpart — az élet pedig folyik (Bóg) Ó mozgás! És mi fénybogarak vagyunk — én közismert fénybogár vagyok — és a nap egy ivlámpa és mi beleröpülünk a napba! Jaj! Excentrikus spirális! (Szétmálik)

Csak tudat van. Végtelen tudat. Én tudom! Én vagyok a Gott!

Hatodik buskomor költő és királyleány: Így van, így van, de mégsem egészen... A folyó mi vagyunk a kozmosz a part az ivlámpa a nap és mi halak vagyunk és a nap prézlit szór ránk, szét jaj! vak vándoroknak! Ó vándorlás! Mángorlás! Fametszet! Csak mi vagyunk! Mi pedig a mozgás vagyunk, ami a tett. Viszont tett nincs. A tett a legszentebb utópia. És ezért nem szabad hozzányulni... Mee-eee (Zokog)

Nyolcadik eddig a laboratóriumban kotyvasztott, fehér kaftánban leereszkedik a plafondból: A föld áll! Ez az igazság!

Kórusban valamennyien: Nekünk mondja!!!

Nyolcadik: Ó mágnes! Ágnes! Equador! Szalvátor! Szép fiatalságom! A föld tehát tényleg áll?!

Ach! akkor próbáljuk ki!

(Beleugrik a sötét nyílásba)

Csönd.

Aztán egy világitó sikoltás kintről: Labilitás!

Hetedik a sarokban lóg egy ruhafogason: Nem is igaz... he... he... he...

Csontvázruhás: Ach! Mi volt ez?

Tizenkettedik egy aszkéta: Valaki sir.

Kórusban: Szegény.

Hetedik a sarokban lóg egy ruhafogason: Nem is igaz!

Tizenkettedik egy aszkéta: Egy ló nyerített.

Kékszemű búcsus: Egy döglött ló!

Nyolcvanéves csáková: Miért nyerített a ló?

Csontvázruhás felmutat: Mert meg kell neki halni.

Kilencedik a kályhán: Mert sok gyomorsavat evett.

Tábornok sóhajosan: Ki tudná azt, ha nem épen én...

Nyolcvanéves csáková: Nem is igaz. Mert ló. És a ló nyerit. És a kutya ugat. Igen.

Kint most egészséges emberi nevetés zeng fel. Reggeledik.

Csontvázruhás: Ó templom! Nem! Nem!

Tizenkettedik egy aszkéta: Csak egy ember. Általános szörnyülködés.

Félbajuszos némbér: Ember?

Tizenkettedik egy aszkéta: Az ember kétlábu állat.

Hatodik búskomor költő és királyleány: Ó gyalázatosak! Minden soromban benne van: Ó ember!

Nyolcvanéves csáková: Mi is emberek vagyunk?

Hatodik búskomor költő és királyleány: A disznók, aggastyánok és a nép: emberek. Nem emberek: a költők és a nimfák és a tavasz.

Egyre jobban világosodik. A sarkokból most zöld bokrokat reszket fel a szétzilált éjszaka. A megmerevedett ember hátán meglátni a cédulát, amelyen olvasható:

én egyszerű ember voltam, de fölakasztottak.

Tizenkettedik egy aszkéta: Én tudom az emberek életét: vannak nekik iskoláik, parlamentjeik, kórházaik, cirkuszaik, muzeumaik, templomaik tébolydaik és börtöneik.

Nyolcvanéves csáková: Mi az a börtön?

Tizenkettedik egy aszkéta: A börtön tiszta hely. Fehér köpenyes orvosokkal. Este felolvasással, reggel sétákkal a hegyekbe. Vannak ott orgonatermek, zuhanyos medencék és főleg vitatermek.

Nyolcvanéves csáková: És az iskolák?

Tizenkettedik egy aszkéta: Az iskolák kék tetőtlen paloták és végtelen erdőségek állnak körülöttük.

Kint most felzeng az ének, frissen, életesen és akaratosan:

A föld mozog! Testvérek!!!

Hetedik a sarokban lóg egy ruhafogason:
Én tudtam... Halleluja!!!

Kintről: Reggel!!!

Kilencedik a kályhán ül, szótlánul lezuhan és elsüllyed.

Kintről: Énekeljünk!!!

Félbajuszos némbor: Valaki belenyúlt a tor-
komba! (Kigyullad)

Hatodik búskomor költő és királyleány:
Szép elefántcsonttoronyom! (Elbüzlik)

Csontvázruhás: Élet! (Széthull)

Színész felugrik: Szent komédia! (Kiveti magát a nyíláson)

Nyolcvanéves csáköval a fején: Homokot dugtak a trombitámba...

Aszkéta, Tanító és a Többiek kiabálják:

Mozog a föld!!!

Szin most lassan elforog és amint belederül a reggelbe megmutatja a tömeg áhitatos kórusát, mely égő zászlókkal vonul a mezőn és énekel:

Fák, füvek, asszonyok, emberek,

Szép megépitett reggel van,

Reggel! Reggel! Reggel!

Barta Sándor

EMLÉKEZÉS

Vörhenyes felhők alatt ágak kiáltást furulyáznak
Köd sirást csüngtet garázda tükörén a folyónak
Csontvázakat füstölögnek a partok
Csarnokok galambosan lobognak a sápadó térben
Eszmélés mályváz
Fölzendült utakon kavicsok rejtelmeket szikráznak

Törzsek fehérlőn jajgatnak a némaságban
Távolok hattüznak
Elsüllyedt világokat hárfáznak a terek
Tornyok biborban mélységeket bögnak
Örjöngés liliomoz
Temetők lángolnak a fekete perifériákon

Akácok részegen muzsikálnak a megolvadt aranyban
Kapuk ostromokat trombitálnak
Tébolyultan tüzelnek eszméket a halmok
Eszelősen forgó kunyhók sikonganak a zöldben
Csodálás ibolyáz
Ösvények uszályosan hajnalokat csilingelnek

Gömbösen ég gyökeréig rimázkodnak a fák
Lombok sötétlenek
Lilásan templomoznak a hegyek
Börtönök fekete drápériában örjöngnek az Űrben
Kétely ciprusoz
Erdők horizontokat gyujtogatnak a megriadt ég
alatt

Kertek remegőn összeglóriáznak a csodában
Mély kutak századokat tárogatóznak
Koponyák lampióznak sárga ködökben
Bölcsősen ringanak alkonyatokat a völgyek
Sejtelek kőkörcsinez
Ezüst fényű tavak tündérvilágot bűgön zokognak

Föld kiáltást mágnesez a lobogó forgásban
Állatok összebujtan testvérbolygókat vonyitnak
Pásztortüzekeket furulyáznak a csillagok
Hold szomorufüzekeket énekel
Halál harsonáz
Te vak süketen elforogsz Időtlenység tengelyén.

H. H.

KENYÉR

Föld, akinek anyaságától hökölnek a városi idegek,
ló, aki szereped tudatában büszkén rányeritesz az égre,
vas, aki a csirázó melegben mardosol,
és kovács, aki ilyenre kalapáltad, ha szurtos is vagy,
paraszt, aki szétsodálkozol a kemény ötven évvel,
gesztus, aki szabadra oldódol a jóság méhéből,
falú, aki ráokoskodol a miliméter századrészére is
Énekellek!
s ahogy illik, így egyszerű szavakkal
énekellek:

gép, ha reggeltől estig a zsákokba csépled a magot,
asszony, ha piros főkötőd égeti a barmok szemét,
férfi, ha a görnyesztőkre ráizzad izmod acélja,
malom, puderezott ábrázattal,
ha feketére fodrozod az eget az osztrák városokban,
ha magadba uzsorázod az amerikai vizek energiáját,
ha gyomrodba vitorlázod a szelet Hollandiában,
pék, ha a kemence bronzosra sütögeti a melled,
te — akárki, ha ráéhezel a frissen csavargó szagokra,

énekellek!
s ahogy végtelenséghez illik, egyszerű szavakkal
énekellek:

kenyér!
irigység vagy és a jóság is te vagy,
te ragasztod testvérekké az embereket,
mert a dinamitos erőlködések kovásza
és a késhegyig — csikorgatás csirája is te vagy,
miattad kalimpálnak kergülten a mérlegek,
miattad és nem a szégyen miatt
folytják belé a szuszt örömködésük gyümölcsébe
a himtelen anyák,
az agóniás korbáczok,
a lueszes örömtanyák,
és a süket börtönök
miattad sirnak a piszkos hajnalokban
és Pétervár háztetőin is miattad kukorékoltak a
vörös kakasok!

Reiter Róbert

SZINPAD ÉS PROPAGANDA-SZINHÁZ

IRÁNYELVEK

MUNKAPROGRAMM VÁZLAT

I.

A proletariátus diktatúrájának kikiáltása lehetőségeket ad. Gazdasági lehetőségeket, amik viszont lehetővé teszik, illetve előkészítik a lehetőséget annak, hogy az ember elérkezzen önmagához.

Az ember önmagához elérkezése jelenti az új, szociális kultúra kezdetét.

A proletariátus diktatúrájának kikiáltása tehát a kultúra szempontjából az előkészítés kezdetét jelenti.

Az előkészítésnek, mint munkafolyamatnak, két lépése van: a rombolás és az alapozás.

A proletariátus diktatúrája gazdasági téren rombolással kezdi meg ténykedését. Első feladata a kisajátítók kisajátítása. A tőke, a kapitalista-imperialista állam szerveinek eltörlése, megszüntetése.

Az ideológia forradalmára a proletariátus a diktatúrában szintén e szerint a program szerint dolgozik. Első feladata: a szellemi élet kisajátítóinak szellemi kisajátítása. A burzsoá „művészet” adminisztrációs és alkotó szerveinek fokozatos eltüntetése, megszüntetése, a megszüntetés következetes végigcsinálása, ahol semmiesetre sem lehet szó az „át-szervezés” irányában tett engedményekről. A burzsoá művészet szerveit át lehet szervezni a burzsoá államban, a burzsoá társadalom használatára. A proletariátus, illetve a megteremtendő ember használatára csak véglegesen megszüntetni lehet. Bárminő kompromisszum csak a teljes sikertelenséget idézhetné fel.

A kapitalizmus két rettenetes örökséget hagyott a proletariátusra, s a kapitalizmus járma alól megszabaduló emberre. Az egyik a gazdasági szervek züllöttsége, a másik, a veszedelmesebb, az ideológiai örökség.

A kapitalizmus — ahogy Lenin is hangsúlyozza — emberek et hagyott az új társadalmi rendnek. Embereket, akik énjük minden idegszálával abban a levegőben élnek, amit az elmúlt társadalmi rend alkotott meg számukra. Ezekkel az emberekkel ezeknek az embereknek a burzsoá-értelemben-vett embervoltával kell elsősorban számolnia annak, aki elő akarja készíteni a teljes ember kulturáját. Ez az ember a legkomolyabb akadály; ez az embertípus az, amit elsősorban kell „megszüntetnie” annak, aki eredményes munkát akar végezni.

Ez a „megszüntetés” tekintve azt, hogy az ideológiai örökség élő szervezetbe van ágyazva, csak fokozatos, lassu folyamat lehet.

A proletariátus diktatúrája megszünteti az okot. Az ok megszüntetése azonban ebben az esetben nem jelenti az okozat azonnali megszüntetését is, mert itt az okozat nem egy mechanikus következménye az oknak, hanem élő szerv, amely maga is hozzájárult ahhoz, hogy az ok létezessen.

Annak, aki a proletárdiktatura első idejében is dolgozni akar a művészetért, elsősorban ezt kell figyelembe vennie.

Tudnia kell és bele is kell törődnie abba, hogy jóideig, vagy talán egyáltalán nem fog azt és olyat alkotni, amit akarna, amit életcéllal fátylózott maga elé: nem fogja megteremteni a művészetet.

A felszabadulást várók azon részének, akik túlzott idealizmusba tévedten nem látják a marxi tényeket, nem látják a gazdasági Unterbau-t és a saját felemelkedtségükből nem látják a tömegek alúmaradását, vagy nem látják azt, hogy a tömegek alúmaradásával számolni kell — a proletariátus diktatúrája ezeknek az embereknek súlyos csalódásokat hoz.

A proletárállam első tömegei nem a saját, még ki nem alakult, énjük művészi vetületeit keresik a könyvekben, színházakban, hanem a burzsoá ideológia által félrenevelt énjük burzsoá-léhaságait. (Ha nem is olyan mértékben, mint a burzsoázia.) Az idealista ezektől az emberektől ne várjon megértést, ne várjon közeledést az igazi kulturához.

De nem csak ez.

Számoljon azzal, hogy ezek a tömegek egyenest akadályozói annak a munkának, amit belső hitből vállalt.

Akadályozói — mert akadályozói a szabad tömegek kifejlődésének; pusztán jelenlétükkel is forradalom-ellenes konzervativizmust képviselnek. Ezt a konzervativizmust nem lehet beteg fekély módjára egyszerűen kivágni, mint a gazdasági konzervativizmus fekélyét.

Ezt csak a levegőjétől elzárva, elsorvasztva lehet megszüntetni.

Aki ezekben az ember-tömegekben csak a pusztán akadályát látja a saját munkalehetőségeinek, vagy pedig üres levegőnek nézve őket akar továbbmenni a maga útján — az romantikus ember. Már pedig romantikával és szentimentalizmussal nem lehet a szabad államban sem produktív munkát végezni.

Ezeket a tömegeket egy matematikai képlet kiküszöbölendő tételének kell nézni s e szerint kell cselekedni.

Ehez azonban először tudni kell, hol vannak és kikből állnak ezek a tömegek.

II.

A gazdasági forradalom egyik leghelyesebb taktikája az elkülönítés, a tiszta-helyzet-teremtés. Ez a taktika a legteljesebb mértékben alkalmazandó a ideológiai forradalomban is.

A proletárdiktatura kikiáltásakor, eltekintve a bevallottan polgári elemektől, akiket a terror tart féken, ideológiailag két tábor áll egymással szemben. Mindakettő „forradalmár”. Mindakettő dolgozott és vereketett a gazdasági forradalom sikeréért. De míg az egyik a saját diktatúráját látja végcélként és tovább menni semmi áron nem akar, mert a továbbmenést épü forradalomellenesnek tartja, mint a visszamenést — a másik csoport tudja, hogy a forradalomban nincs megállás, mert a megállás egyrészt a nehezen elért eredmények részleges elvesztését jelenti, másrészt a gazdasági forradalom sikere még nem jelenti az ideológia forradalmosítását is.

Az első csoport soha sem fog lelkileg is elhelyezkedni a forradalomban és a forradalom kulturális eredményei előtt idegenül, sőt gyűlölettel fog állani.

A második csoport az, amellyel az ideológiai forradalmat meg kell csinálni.

A két csoport legszigorubb elhatárolása a legelembb forradalmi érdek.

Az egészséges elválasztódás akkor jön létre, ha a régi ideológia „művészetét” sóhajtozóknak semmiféle engedményt nem tesz a proletárállam művészeti ügyeinek vezetője. Nem szabad megengedni, hogy a polgári ideológia nyalánságait dédelgető emberek azt a nyálkás és az egyéni kényelem után vágyódó gondolkodásmódot, amit a proletárállamnak el kell pusztítania, akármilyen formában érvényesítsék vagy szóhoz juttassák. Ez nem csak művészi érdek, hanem érdeke elsősorban a proletariátusnak is. A konjunktúra-forradalmárok romboló munkájának hatását a félforradalmárok közt, tapasztalhattuk a magyarországi tanácsköztársaságban.

De nem elegendő csak megakadályozni a régi ideológia becézgetését. Ez még nem idézi elő az elválasztódást.

Az elválasztódást az új ideológia és az új ideológia életformáinak folytonos hangoztatása, demonstrálása tetteiben, szóban, írásban, képben stb., a kollektív ember etikájának aláhúzása minden cselekedetben és szembeállítása az individualista etikával — szóval a folytonos ébrentartás fogja előidézni. Az új ideológia életformáit a szó legszorosabb értelmében a piacra kell lelni és leéltetni, mint előremutató példáit az eljövendő általános életformáknak, hogy mindazok, akik az individualizmusba dédelgetik magukat, megdühödjenek az ilyen élő cáfolatától az ő létezésüknek — és ebből következően leváljanak a továbbélő testről, elválasztódjanak az eljövendő kollektív társadalom előcsapatától.

Lehet nem-kívánatos dolognak nevezni azt, hogy a gazdaságilag egy-közös-célú és közös-cselekvésű táborba kényszerített emberek ideológiailag a legteljesebb elkülönülésben éljenek — de kétségtelenül csak ez az egészséges állapot, márpedig a proletárdiktaturának azért, hogy egészséges állapotokat teremthessen, azaz hogy egészségesen fenntarthassa önmagát, sok olyan viszonylatot és ténnyt kell vállalnia, ami nem-kívánatosnak nevezhető, de elkerülhetetlen.

III.

A szabad művészethez szabad tömeg kell.

Egységes hitben tömegesült embercsoport, ahol az alkotóerők egy kollektív gyökérből fakadó energiái az élet közösségének.

Ezt a tömeget meg kell teremteni. Forradalmi uton kell megteremteni.

Az ideológiai forradalom eszközei: a megszüntetés, az elválasztás és a terror.

A terrort a tegnapi ideológia makacsokódó „művészeivel” szemben kell alkalmazni, akiket el kell hallgattatni, bármilyen nagy szeretet övezi is őket, akár azok részéről is, akik aktív részt vettek a gazdasági forradalomban.

Ez a terror egyik legfontosabb eszköze a megszüntetésnek, tehát konzekvensnek, kérérlhetetlennek és becsületesnek (egy szóval: forradalminak) kell lennie.

Hogy kikkel szemben jogosult ez a terror, azt eldönteni, látszólag, nem probléma, mert hiszen itt már nem művészi iskolákról, nem irányokról, hanem világszemléletről van szó. Problémává ott válik a kérdés, hogy kik azok, akik a terrort alkalmazzák. Ha igazi forradalmárok alkalmazzák, biztos hogy nem fognak jelentősen tévedni. Tehát külön terror kell a konjunktúra-forradalmárokkal szemben, akiknek semmi hatalmat nem szabad a kezükbe adni, mert egy konjunkturás tönkre teheti tiz becsületes ember munkáját.

Az értékesíthető erőket a propaganda szolgálatába kell és lehet állítani.

Mindaddig, amíg az ideológiai forradalomnak csak előkészítő stádiumában vagyunk, mindaddig, amíg (a művészek és a tömeg hiányában) nem lehet tiszta művészetet adni, azokat az anyagi eszközöket, amik eddig a burzsoá ideológia „művészi” propagandáját szolgálták, most a proletárállam, s a teljes ember ideológiájának propagandájára kell felhasználni. Tehát „irodalmi” lapokat, folyóiratokat, színház, kabaré-helyiségeket át kell venni a propaganda céljaira. Ezzel egyrészt végezzük a rombolás munkáját, másrészt az ideológiai építést is.

Fontos azonban, hogy a köztudatba művészet címén átment intézmények ne maradjanak továbbra is „művészi intézményeknek”. A név megtartása annyit jelentene, hogy a proletártársadalom is csak annyira becsüli a művészetet, mint a burzsoátársadalom: az is a saját osztályérdekeinek kiépítésére és megvédésére használja fel. Holott ez egyáltalában nem áll fenn.

A proletárállamnak ép az az óriási erkölcsi fölénye, hogy kulturát teremt. A kulturát akarja megteremteni, mindenféle osztály- vagy egyéniérdek legszigorubb mellőzésével, ahol a kultúra is közös munka és közös kincs.

A proletárállam emberi kulturája a proletariátus diktaturájának első idejében — mint mondtuk — még csak egy előkészítés, megszervezés alatt levő valami. A propaganda (az ideológiai is) egy fázisa az előkészítésnek. De ezt nem csak azoknak kell tudniok, akik csinálják, hanem azoknak is, akikkel csinálják. Tudniok kell a tömegeknek.

Ami a propagandisztikus munkán túl azt a produktív munkát illeti, amit már művészetnek nevezhetünk: itt is óvatosságnak kell lenni.

Nem szerénységből, hanem a dolgok belátásából nevezziünk minden művészi törekvést kísérletnek. Amint-hogy az is. Amint mondtuk: tömegek nélkül nincs művészet. Ami tehát a tömegelek előre-földrzésével teremtődik, mint művészi produktum, az még mindig csak tapogatozás, kísérletezés az igazi tömegművészet felé.

Ezt tagadni csak egyéni hiúságból, még pedig a megkívánt társadalmi rend tökéletes emberével egyáltalán össze nem férő egyéni hiúságból lehet.

A proletariátus diktaturájának szinpada tehát: kísérleti szinpad.

(Folytatjuk.)

Mácza János

MÁGLYÁK ÉNEKELNEK*

Jégcsap-fütyüllőkön sivitott a tél.

A levegő acélosan megüvegesedett s a nyomor sárga terebélyei virágoztak a dombokon.

Anyák kinoztatásának ideje volt ez.

Az utcákon mély farkasfogó vermeteket állítottak föl a darutollasok. Férfiak heteken át nem mertek kimozdulni a házakból s ha valaki erősen rájuk emelte a szemét, leesett a homlokuk, mintha sulyok szakadtak volna rá.

Mi lesz velünk?

Szavak kásásan és választalanul szétfolytak.

Mindenki azt hitte, füle nőtt a falaknak s ha valaki mégis beszélni akart, attól mániákusan elhuzódtak, mint a kórságostól.

Csak az elbambult szemekben lehetett néha észrevenni valami fölfeslett magot, ami még fényt és vörös meleget sugárzott.

Különben mindenki pocsolyásan kiismerhetetlen volt. Bedült kapuk alól trombitaszáju kutyák vonították a nincsent.

S a végtelen utcákban reménytelenül vándoroltak az asszonyok.

A megvakult boltok előtt.

Az üresség káoszában.

Kenyeret! Kenyeret!

Árva fejükbe néha visszahulltak a tegnapok s ilyenkor még materiátlanabban lötyögött bennük az élet.

A gyerekeinkért!

De szép, bajonettfogu legényeket rügyesztek ki magukból a kövek.

A kereszt rozsdás jelével a sisakjukon.

Fönt megtorlódott vizekben bujdosolt a nap.

Csönd!!!

A halódás lilászöld szinei usztak a fölszinen.

Elhagyott csecsszopósok kisírták a kődöküket.

S az anyák tovább vándoroltak a tehertelen batyukkal. Némely kirakatokban még kukorékoltak a rózsaszínű malacombok. De mindenki tudta, varázslatok örködnek körülöttük s aki szegény feléjük nyul, az belcejtí magát a darutollasok pincéjébe.

Mert ekkor már mindenütt voltak ilyen pincék.

Mindenütt szentté akarta magát könyörögni a nyomor.

S a tél orgiákat visitott a jégcsap-fütyüllőkön.

Nincs megállás!

Isten bárányait valaki minden reggel újra megnyírta.

A kiszögletezett csontok üvöltöttek.

Élni! Élni!

S ezalatt néhány boldogtalan zsidót kiheréltek a pincékben.

A legvadabb darutollasok meg néhány veszettrevivott csendőr, külön brigádokban elindultak a faluk felé.

Megszállott papok a menybejutás létráit prédikálták:

Fogat fogért!

Titeket az igazságos isten büntet!

Megfagyott éjszakák belemosakodtak a kieresztett vérbe.

A város fertőző nyavalyába esett és éhes embereket zabált.

Részeg templomhajókban pedig prédikáltak a papok.

A zöldajtók mögött pedig bankdemokráciát vásároltak maguknak a disznófejű zsidók.

S ekkor indultak el az ébentestű hírek a vágóhidas vonatokról és a meggyalázott erdőkről.

* Részlet K. L.-nak ugyanezen címen megjelenő új könyvéből.

Egy elszabadult boszorkány így találta föl magát a Marianővérek közgyűlésén:

Tegnap tizenhárom gonosszal megint leszámoltak jóságos szent Imre testvérei. Biztosan valami zászló-tartók voltak a Sátán uralma alatt, Uristen és eddig élni engedték őket közöttünk! De hallottam, valamelyik fivérünk egy laternán dolgozik, amely világosság elé fogja hozni az emberek lelkét. Akin majd egy kis vörös folt is látszik, annak el kell hagynia az élet kertjeit. Mária országa fehér liliomkert. Ó, hányszor tizenhárom lehet még köztünk, akinek folt találatik a lelkén!

Jézus vezérelje fivérünket!

Drága katonáink fölkaszálják körülöttünk a szeretet bársonytestü utait.

A kéj és a hisztéria nyála csobogott a padok fölött.

Ó, tisztaszemű fivéreink!

Ó, jóságunk szomjuság!

Ó, Mária országa, fehér liliomkert!

És lent, szerte a jégkamrás bérkaszányákban tarisznyamellü anyák millió élettelen szenvedték az igazság szenvedéseit.

Mert az éjszakás utakon ekkor indultak el a csendőrök és a darutollasok.

A csillagok vakok voltak s a hold szüzlányosan bujkált a tornyok mögött.

Megvasalt cellákban ismeretlen ábrázattal vonaglottak a patkányokká vert emberek. Professzorok, színészek, utcasöpörök, családföntartók, mézesszemű legények, mesterek és az inasik kegyetlenül összezagyválnak s fejükben a reménytelenség kormával.

Ólomlábu órák elaludták a folytonosságot.

Valaki a folyosók közepén vezényelte:

A szemek elé!

Ha valaki most elsinezhette volna a kerekeket?!

Falak tüskésen visszadobálták:

Ki a cel-lá-kat!!!

S a felhasadt ajtók kiköpték a megrágott figurákat.

Reménytelenség.

Reménytelenség.

Összebirkásodott emberek zokogtak:

Csak az életünket!

A darutollasok számokat és neveket öblögettek magukból.

Kint már lehervadtak a fiatal tölgyek.

Csillagok kék udvarokat bámultak.

Valahol egy ökörfejű professzornak eszébe jutott a ranglétra megrövidítése s belekente a noteszába: Tanulmányt az iskolák reformjáról!!!

Az elmerült udvarban huszonnégy ember térdelt a falak alatt fáklyákkal a kezükben.

Kegyelmezzetek a gyerekeinkért!

Egy reménytelenül szerelmes örmester aratni kezdett a kardjával.

Haldoklók vörös ködöket véreztek.

Örömvöltés!

Emeletes ablakokból részeg börtönőrök lampionozták ki a fejüket. Röhögtek. S iránytalan szemekben benne kuporgott a nyomor, a család és az isten.

Valahol pont tizenkettőn megállt az óra s egy fiatal asszony sirógörcsöt kapott valami érthetetlen fájdalomtól.

Sáros parasztszekerek már hullahegyeket fuvaroztak az erdő felé.

S fehér csillagkévekben errefelé meneteltek a reménytelenek.

Árva igazsággyerekek aludtak a horizonton.

Valaki még hitt a lehetségesben és bolondul nekirugaszkodott a térnek.

Rostává lótték a darutollasok.

De ezt már csak a szétterpedt fák látták, amik mozdatlanul álltak és olyanok voltak, mint a megnyuzott asszonyok.

S ők azután se mozdultak.

Pedig börtelen embereket nyuztak alattuk a darutollasok

Pedig szelid megkrisztusodott embereket aggattak rájuk a csendőrök.

Pedig meleg embervértől fuldokolt alattuk a föld.

Aztán énekelni kezdtek a kielégült mézárások. Nézték az együgyű csillagokat és semmit sem vettek észre a körülöttük élő és változó világból.

Valaki a kéjgyilkosok mámorával bögte:

Ó, hazám, hazám, tiszta vasárnapi udvar!

S a vérszegény inasok ekkor még mindig nem aludtak a priccseken.

A sötét szinte világosságot komorodott.

S egy süketre pofozott inas azt mondta:

Már elég volt a jóból. S ha elakarjuk birni az életünket, akkor induljunk el a szívünk hangja után.

Egy angolkoros tizenöt éves reménytelenül nyöszörögte:

Milyen jó lenne egyszer meztelenül kiheverni a napra! Emlékeztek az amerikai pusztákra a moziban?

Szaladni. Szaladni. Szaladni. Valaki agyszer azt tanította az egyetlenben: az embernek állandóan futni köll, ha beakarja érne az életét. Mert az élet az örök mozgás.

Élet.

Az ablakon át beékeltek a hajnali orgonák.

Élni! Élni!

De a város agóniásan vonaglott.

Az inasgyerekek álmaikat megingatva lefejezték az órák.

S az ökörfejű professzor odapeckesedett az ébenfa íróasztalához. Megfeszítette a tanítók csigatapatódzását és keresztet ordított az egyetemekre.

Rend! Rend! Rend!

Visszhangzottak a partok.

Hetekig madárijesztősködött a pocsolyában.

És nem vette észre, hogy valahol fölszakadtak a gátak.

Némely tüzszerű lányok kibujtak a kotlós anyjuk alól. Az inasok kenyértelen zsebeikkel elindultak a kék hegyek felé.

Avas börtönében versekbe futotta magát egy aktivista költő.

S hogy hiába voltak már az újságok vitriólköpései s a darutollasok ölmos husángjai.

Voltak, akik egy új nap ébredését látták a horizonton.

És ezek házalni kezdtek az igazság színeivel.

A tavasz mindent eldönt!

Az utcákon erősödött a hullámozás. De a szemek még mindig vizslán előre jártak. S ha valaki nagyon hangosan mondta ki a nevét, arról tudni való volt, hogy gazember.

S egy ilyen nagyhangut egyszer a nyílt utcán elverték a festőrei.

De igaz, hogy néhány nap múlva ezek nyomtalanul eltűntek.

Valaki rákukkantott a kölyökkicsi változásokra.

S ekkor magasabbra mézáraskodták magukat a darutollasok.

Megbecstelenítések és herélések járták naponta.

Az ökörfejű professzor ideája szerint rostára tették az egyetemeket. Ettől sokan a világbotrány kirobbanását várták, de ezek demokrata birkák voltak. Az ökörfejű professzor egy parázsmező fölött kirostáltatta maga körül a görbeorrúkat és sokat azok közül is, akiknek nem volt görbe az orruk.

Bent pedig az óriás termekben és laboratóriumokban néhány kiverekedett szántimre horkolt a padok fölött. Ekkor volt az is, hogy egy fanárt, mert nem akarta megmondani a dédanyja vallását, a harmadik emeletről legratták a diákjai.

De a világbotrány még mindig aludt a világkapitalizmus üzletkönyveiben.

Egyedül csak a tüzszerű lányok, az inasok és az aktivista költők gondolták bele magukat a holnapokba.

Reménytelenül.

Mert a hamuszürke köd még mindig nem tudott szétoszlan a város fölött.

A lámpások alatt még mindig egymás hajában éltek a kereszt szerelmesei.

Egyetlen út volt.

Az öregasszony felé s az ott ült a sárga bérkaszárnnyában a jóság aranytállaival a kezében.

Egy tizenöt éves gyerek az ő barátságkertjében találkozott először az emberrel.

S ő azt mondta neki:

Menj és vidd el magad azok közé, akiknek világosságra szomjas a szemük!

A gyereken tavaszi földek virágoztak.

S valahonnan a börtönös műhelyekből, a megátkozott könyvektől, aranyálmú mozikból, apák ütlegei alól és a meghasonlás barlangjaiból társak indultak el vele a láthatatlan utakon.

Szavak világosságával.

Vonalak táncával.

Formák törvényeivel.

Ó, ember, de ki látta meg itt a legfiatalabb generáció elindulását?

Órák szétcserepeztek a napokban s az idő kimozdítatlan volt a káoszól.

Lassan, lassan a hivatalnokok függönyös odaira is rákerült a sor.

A szegénység gyémánttörökkel vándorolt s hiába volt a családfenntartók megfeszülése a sötét irodákban.

Otthon irgalmatlanságba csurogtak a glóriák.

Sarlós gerincükben hangyásodtak a lerobotolt számok. Szemeikből a betűk kiitták az olajat.

Keszeg asszonyok mellén vért tejeltek a vízfejű gyerekek. De tovább! Tovább!

Mert a kormány acélpillérei voltak ezek a hivatalnokok. És a fehér lilomkert bekötött szemű igavonói is ők voltak.

Tovább! Tovább!

Bennük már nem nyithatta föl senki a világosság kamráit.

Júdások kiismerhetetlen szemei voltak a szemeikben. Ők voltak azok, akik hidat hajlitottak magukból az éjszakáknak.

Ők voltak azok, akik kidobták magukból az emelkedést. S ők semmit sem láttak az időből, ami már fölzáslózta magát a horizonton. Hogy fiatal kiáltásával fölészúrja a ködöket. És széttépje a gyeplőket.

Kassák Lajos.

AZ ALKOTÓ MŰVÉSZEK PROVIZORIKUS, MOSZKVAI INTERNACIONÁLIS IRODÁJÁNAK KÉRDÉSEI A MAGYARORSZÁGI AKTIVISTA MŰVÉSZEKHEZ:

I.

Milyen helyet foglal el a magyarországi aktivista művészek csoportja a magyarországi művészeti és társadalmi életben, milyen eredményeket ért el a költészetben, festészetben, szobrászatban zenében stb.?

(A csoport keletkezésének kimerítő története, teoretikus megalapozottsága és keletkezési okai, harca a konzervatívokkal és más művészekkel, végül gyakorlati jelszavai).

II.

Mi a véleménye a magyarországi aktivisták csoportjának a szociális forradalom következő művészeti és kulturális problémáiról:

1. Művészetet a proletáriátusnak vagy proletárművészetet?
2. Proletárművészet vagy egyetemes emberi művészet?
3. Mi a forradalmi művészet?
4. Művészet és agitáció.
5. Milyen módon kell a művészi produktumokat elosztani?
6. Milyen termelőkötélzettségei és előnyei vannak az alkotó művészeknek a szocialista államban?

III.

Milyen szellemi és gyakorlati formák közt akarja a magyarországi aktivista művészek csoportja a művészközösséget megteremteni?

1. A művészek szakszervezeti élete szervezeti és gazdasági bázisa.
2. Művészet és állam.
3. Szakszervezeti együttműködés elmentés irányú művészcsoportokkal.

IV.

Milyen szociális feladatai vannak a forradalmi művészeknek és milyen alapon lehetne az alkotó művészek vörös internacionáléját megteremteni.

V.

Milyen kérdéseket akar intézni a magyarországi aktivista művészek csoportja az alkotó-művészek moszkvai provizorikus internacionális irodájához.

Válasz:

I.

Az első kérdésre adott válaszunkat nem tartjuk szükségesnek olvasóinkkal külön közölni, mert erre nézve részükre eddigi munkásságunk szolgál válaszul.

II.

1. Sem művészetet a proletáriátusnak, sem proletárművészetet. Az első eset a művészet életformáló erejének tagadását jelentené, a második esetben teljesen tárgyaltalan a kérdés -- mert proletárművészet csak úgy nem képzelhető el, mint ahogyan nem képzelhető el proletár matematika.

2. Semmi kétség: egyetemes emberi művészetet. A mai ember a világforradalom periódusába érkezett. Ez a forradalom sem pszichikai sem fizikai méreteiben össze nem mérhető az eddigi faji vagy nemzeti forradalmakkal. A világforradalom mai osztályjellegében is általános emberi szempontú és végső céljában a szabad közösség megteremtésére törekszik. A tette kényszerítő gazdasági erők mellett teljes szerephez jutott benne a kollektív szocialista világszemlélet is. És ezért nem lehet többé szó reformációról. A keresztény világszemlélet után itt van az új megváltás ideje a földön. Ezt a megváltást vajdó idót kinlódják előttünk formába az új művészek. És így a művészet, mint a kollektív emberi jobbrakivánczosok első felérzője és kinyilvánítója sohasem igénytelenedhetik egyének, csoportok, osztályok, nemek és fajok harcainak kifejezőjévé vagyis az élet részletévé. A művészet épen hitességénél fogva csak egyetemes lehet. És csak annyiban harcol osztályok mellett amennyiben azok egy magasabb rendű életgondolás alapján dolgoznak. Ez ma a proletáriátus. Ezért számolnak az új művészek elsősorban velük, mint a legtöbbször kívánczos erőkkel s mint a forradalomhoz egyedül alkalmas anyaggal.

3. Csak művészet van. A művészet megjelenésében alkotás. Mai szemszögből nézve az ami a tegnapi alkotást és mai létezőt eredményeiben egyformán tullepi. Az ilyen maximálisan elképzelt alkotás: forradalom. A valóban-művészet csak forradalmi lehet. Ami ezen a meghatározási körön alul marad az csak a művészet-hez jól vagy kevésbé jól hasonlatos játék vagy mesterkedés. Az ilyen játék és mesterkedés a passzív, individuális polgárság larpurlar művészete. A művészet demonstratív erő és minden megnyilvánulásában állást foglaló az élet külső véletlenségeivel szemben. Rendeltesse az örök forradalom tette szuggerralása és elmélyítése. Egészen közelfekvő szempontból a világforradalomnak is elmélyítője és kiszélesítője. S bárha agitativ ereje közvetett, egészében mintegy szimboluma a reális életnek. Szónokok, papok, ügyvédek és bírák felelőtlen pózai mögött az új művész, mint az újra kezdődő élet dinamikájának és epikájának szintetikus egysége lép fel.

4. Egyik jelszavunk így szól: „Nincs világszemlélet nélküli művészet”. Ezzel kategorikusan megmondtuk minden művészet állásfoglaló. Természeténél fogva agitál jobbra vagy balra. De a művészet agitációját (mert az mindig csak közvetet lehet) nem szabad összetéveszteni a szónokok és plakátok indulatba lökő agitációjával. Az ő utja, elnyújtott eredményei mélyről kitermeltek és máröbön politikai sikertelenségekkel le nem lohaszthatók. A forradalmi művészet lényegét nem a közkeletű vagy új politikai jelszavak teszik ki, hanem a művész új, a kereszténység passzív világszemléletével ellentétes világszemlélete. A művész minden alkotásában a saját világszem-

léletét akarja a közönségbe szugerálni és ahol ezt sikerül elérnie, ott zavart, anarchiát idéz elő az elfogadójában. Ez az ő fölmerhetetlen ereje és értelme. Az anarchia megteremtése a tunya, konvenciókkal elfalazott lélekben. Mert tudjuk, az anarchia kezdetével az új egyensúly megkivánása is jelentkezik bennünk. Minden forradalom a régi törvények romjain indul el az új törvények megteremtéséért. Hogy ez az út milyen irányban halad, (jobbra e vagy balra) ez megint a vezetők világszemléletétől függ. És így van ez a művészetben is. Ennek az igazságát már a kereszténység is felismerte, mikor mint agitációs erőket a zenét, a pikturát, a szobrászatot és építészetet a vallás szolgálatába állította. A keresztény világszemléletű művészet az ember lelkében földézett káoszt egy isten felé vezette el, a mai kor szocialista világszemléletű művésze az ember felé indítja el az új egyensúlyt keresőket. S ez nálunk már nem csak teória. Mikor az új művészet Magyarországon először kilépett, mint értelmi bolondság fölött. Mindenki elnevette magát. Aztán akadtak, akik kezdték meglátni benne az életet s a fiatal generáció fölvette a pártoskodó harcot érte és ellene. Ez a harc nem volt összevethető az impresszionizmussal és az az ellen végig küzdött harccal, nem esztétikai, hanem világszemléleti eredményei lettek. A nélkül, hogy lapunk olvasóit, kiállításaink látogatóit érvekkkel kényserítettük volna rá, megundorodtak eddigi életformájuktól, valami új fanatikus hit született meg bennük s végre, hogy türethetőbb legyen számukra az élet elindultak magukban a káosszal s mint a teljesebb élet első stációját megtalálták: Marxot. Mi egy „irrealis” művészetrel nyultunk hozzájuk és ők a történelmi materializmussal feleltek nekünk. Látni való az az erő, ami őket a tegnaptól kimozdította, aktív és céltudatos erő volt: a polgári rendből kiszakadtaknak meg kellett találniuk a szocializmus rendjét és minden rábeszélés nélkül ők lettek a magyarországi proletárföradalom legfanatikusabb hívei.

5. A művészi produktumok elosztását állami kezelésben képzeljük el. A művészi termékek, az alkotó kezéből más kezébe addig át nem mehetnek, amíg azok közül egy művészi zsüri a közösség kulturális igényeit figyelembe véve a kiválogatást meg nem ejtette. A zsüri a leghaladottabb igényű művészekből állitassék össze. A zsüri a történelmi szempontok teljes kikapcsolásával történjék. Csak egy szempont lehet: a művészet. Ugyanekkor meg kell semmisíteni a mai értelemben vett muzeumokat. Művészettörténezeteknek és esztétikusoknak azonban engedtessek meg (amíg ezek az emberek ki nem unatkozzák magukat az életből) a zsüri által a közösség részére nem szükségelt munkák privát gyűjtése. A kiválogatott művekből demonstratív kiállításokat kell rendezni a nagyobb városokban és állandó vándorkiállításokat kell rendezni a vidék részére. Ezeket a kiállításokat is csak a művészet szempontja lehet a mérvadó. Semmi átmeneti engedmény a nép elnevelt izlé-

sének. A kiállításról visszakerült művek nyilvános épületekben, iskolákban és a szakszervezetekben helyezendők el. Azoknak a munkáknak az elhelyezésére és értékesítésére, amelyeket a zsüri másodlagos, tehát a közösség részére nem feltétlen szükséges értékeknek tart, állami és mozgó műkereskedések állítandók fel, ahol a magánemberek esetleg részletfizetésre hozzájuthassanak a nekik tetsző dolgokhoz. Ezek a műkereskedések azonban csak addig tartandók fenn, amíg a kommunista társadalomban érvényben van a pénz. A pénzrendszer megszűnése után a közösség részére ki nem sajátított művek a művész tulajdonában maradnak. Ő azokat bárkinek szabadon elajándékozhatja, csere formájában csak hasonló, a közösség által nem igényelt művészi dolgokért adhat tulrajtuk. Az így keletkező privátgyűjtemények minden darabja egy erre szervezett irodában nyilvántartandó és a művészi zsűrinek bármikor joga legyen kisajátító szándékkal a gyűjtemény megtekintésére, sőt ezt a revíziót évente legalább egyszer kötelessége is elvégezni. De időnként, mondjuk ötvenként ugyancsak revíziót kell végezni a közösség tulajdonában levő művek felett is. Itt azonban a kiállítás szempontjából.

Az eredeti műveket „potló” reprodukciók gyártása, mint család államilag beültandó „Külföldre” vagy „külföldről” művek örökre el nem cserélhető, mert ez teljesen megakadályozná a nagy szellemek agitativ vándorlását a világban.

6. Kimondottnon forradalmi művészekről beszélünk, akiknek művészi aktivitásuk elválaszthatatlanul egy emberi aktivitással. Ezen a ponton a jó-hiszeműség álláspontjára kell helyezkednünk. A művészetet valóban mint művészetet kell vennünk, vagy is hinnünk kell, hogy nekik primér éltforma a művészet. Es ebben benne van a művész maximális termelésének garanciája is. Kivülről szabott termelési kötelezettségről sem mennyiségben sem minőségben már csak azért se lehet szó, mert a művészi produktum, mint társadalmi érték semmi reális mértékkel le nem mérhető. A művészi produktum értékét egyedül a művész forradalmi embersége határozza meg. Ennél a kérdésnél tehát csak azokról a körülvételekről beszélhetünk amelyek az alkotó életet hasznosan vagy károsan befolyásolják. Nyenek: a gazdasági helyzet egyensúlyja és a megváltozott kulturlehetőségek. Az új művész kilépett a romantika kódéből: fájdalmas és öröms ember. Bizonyos, hogy a forradalmat élő és demonstráló művész a kommunista gazdasági rendben maximálisan fogja kiélni magát.

Vagy életerős a forradalom, ebben az esetben ők, mint forradalmárok belső szükségéből a maximálisat kénytelenek magukból kitermelni, vagy gyökereiben még nem életbíró a forradalom, akkor a művészi ügyek kérdése már nem is kérdés. Nekünk semmi kétségeink sincsenek a forradalomban. A kérdés második tétele nem probléma.

III.

1. A művészek szakszervezetének gondolatát elvetjük. A művészeknél, mint erősen különböző fajsúlyu egyedeknél még nagyon sokáig nem képzelhető el a kollektív összedolgozás. A szakszervezetek helyett tehát egy az állam kezelésében tartott gazdasági hivatal felállítását gondoljuk helyesnek. Ez a hivatal kizárólagosan a művészek anyagi ellátásáról és a művészetükhöz szükséges anyagokról gondoskodik. Az ellátás alapjául szolgáló kiválogatást ne vegyes bizottság csinálja, hanem a különböző művészcsoportok a saját hatáskörükben válogassák ki a javadalmozásra alkalmas egyéneket. És így a termelés nivójáért a felelősség nagyrésztben visszahárul az egyes csoportokra magukra.

2. Ha keresnénk se találunk sarkalatosabb ellentéteket, mint amilyenek a művészet és az állam fogalmi között vannak. Két ellentétes elem ez, amelyek egymással soha össze nem egyeztetetők. Amíg az egyik örök megbontó és újratemtő, addig a másik örök konzolidáló erő. Amíg az egyik első pártütője és elgyengítője a mindenkori rendnek, addig a másik annak első megszilárdítója és dogmatikus hatalomná növelője. Az egyik dinamika, a másik sztatika. Az egyik lázít, a másik elnyom. Az egyik az örök forradalom, a másik a mindenkori forradalmak által felvetett problémák és eredmények józan konzerválója. A művészet és állam között tehát nem lehet végleges összetalálkozás. Köztük csak egyoldalú, az államtól kiereszkolt kompromisszum képzelhető el. Te adsz nekünk enni és mi ezért harcolunk ellened. Mert te gép, mi pedig eleven élet vagyunk.

3. A második kérdésre adott válaszuk alapján ez a kérdés elesik.

IV.

„A művészet csak forradalmi lehet.” Ebből következik, hogy összetevőiben magában hordja a kor összes problémáit. A művésznak tehát egyetlen feladata az, hogy dolgozzon és munkásságát minél szélesebb alapon propagálja. Az alkotóművészek vörös internacionáléjára a világforradalom siettetéséhez feltétlenül szükség van. A magunk részéről máris erős vádjaink vannak a forradalom szervezői ellen, amiért ennyire elkészen és most is csak ilyen bizonytalan formában vetették fel ezt a kérdést. A világ-

válság tisztán gazdasági alapokon és merőben politikai eszközökkel meg nem oldható. A művészet nem társadalmi lukszus, hanem a folytonos előbbremozgás képviselője és így hatalmas erőanyag a forradalomhoz. A művészek vörös internacionáléjának kell annak a központnak lennie, ahonnan ezt a ma még nagyrészt kaotikus erőt praktikus szempontból összeszervezik. Az alkotóművészek vörös internacionáléjának megteremtését a harmadik Internacionále formájában gondoljuk el. A harmadik Internacionále központi bizottsága hívjon össze minden ország legradikálisabb művészeiből, de feltétlenül csak olyanokból, akik multjukban tiszták s már eddig is állást foglaltak a kommunizmusért egy értekezletet. Ennek az értekezletnek egyetlen programpontja az A. M. V. I. megalakítása legyen. A taglétszáma nem fontos, mintahogy nem volt ez fontos a III. Internacionále megalakulásánál sem.

Az alakítók a diktatura álláspontján álljanak. Az ugynevezett jóhiszemű elemeknek semmi elvi engedelmény nem adható, mert, ennél az internacionálnak minden más szempont ellen is első célja a művészet és forradalom ügyének tisztázása. A III. Internacionáleval való politikai együttműködés mellett az A. M. V. I.-nek a művészt terén meg kell adni, a teljes autonómiát. Sőt az A. M. V. I. központi vezetősége is csak ellenőrző szerepet tölthet be az egyes országok művészcsoportjai fölött. Ez a mozgalom nem dolgozhatik előre meg szabott szigorú programpontokkal. A központ morális és gazdasági támogatásával lehetővé kell tenni minden országban egy folyóirat létesítését, amely a saját országbeli dolgozók kivül a forradalmi nemzetközi művészek munkáját is köteles fordításban közölni. Az egyes országok forradalmi művészeinek megbízottjai időközönként (ahogyan azt a harc menete szükségélt) nemzetközi kongresszusra jöjjenek össze, ahol az egyes országok nemzetközi értelemben vett teendőit és annak taktikáját beszéljük majd meg.

V.

A magyarországi aktivista művészek a következő kérdéseket intézik az A. M. provizorikus V. I.-hoz:

1. Milyen praktikus eredményeket tud a 3 éves proletárdiktatura a művészet terén felmutatni?

2. Milyen helyet töltenek be a művészek az iskolákban?

3. Mit jelentsen az, hogy a művészet kérdése az eddigi kommunista propagandából teljesen kimaradt?

Wien, 1920 október 25.

Elvtársi üdvözléssel:

A magyarországi aktivista művészek

A Ma köréből. November közepén (a pontos dátumot napilapokban közöljük) rendezi a Ma első bécsi matinéját a „Freie Bewegung” Kaerntnerstrasse 4. szám alatt lévő helyiségében, amelyen magyar és külföldi írók és zenészek művei, továbbá ismertetőfelolvasások kerülnek előadásra magyar és német nyelven.

U) kiadványok. November elején jelenik meg Barta Sándor „Igen” című egyfelvonásosa, mindössze száz amatőrpéldányban Bortnyik Sándor eredeti színes linoleummetszetével. Ára 50 korona, 15 cseh korona. Az első példány különleges kivitelben 1000 korona vagy 250 cseh korona. Előfizetéseket a Ma kiadóhivatalába kérünk.

November végén jelenik meg Bortnyik Sándor Linoleumalbuma, hat színes metszettel. Tíz példány különleges kivitelben darabonként 500 koronás (120 cseh korona, 100 márká) és husz példány darabonként 250 koronás (60 cseh korona, 50 márká) áron.

Megjelent Kassák Lajos „Máglyák énekeinek” című regénye. Megrendelhető a Ma kiadóhivatalában és kapható a Bécsi Magyar Kiadó összes árusítójánál.

SZELLEMIKÉZÉS — KÖRÜLTEKINTÉSSEL

„Uj Világ”

Valaki, akinek forradalmi viselkedése olyan rossz hajtóerőnek bizonyult, hogy csak addig bírja az apparátus kerekeit előre forgatni, amíg azokat bizonyos, rajta kívül álló dolgok (mint az oroszok és Európa politikai és gazdasági forradalma) kellő fűtőanyaggal látják el, de rögtön visszafelé forog az egész apparátus, amint az ember magára marad, számolni próbál önmagával; — valaki, aki — ezzel épen letagadhatatlan polgári osztályosztónéről tesz tanúságot — az Uj Világban körültekintő kirohanásokat intéz elsősorban az expresszionizmus, másodsorban pedig minden új művészi irányok ellen. Ez és e fajta tény már évek óta nem sokat jelent az új művészetekre és a művészetre mint olyanra nézve, még akkor sem, ha azok, akik elkövetik, n. n. íróművészek, vagy jósvádájú gondolkodók is. De itt a közvéleménynek abban a kómikus tévedésében, hogy a pártvezérek a forradalom vezetői s a párttagok egyuttal forradalmárok is — ebben a kómikus zavarosban egyesek tragikus hiábavalósággal akarják a maguk halacskaikat biztosítani s nem tudják és nem akarják tudni, hogy amikor ezt végzik, ha mint érző művészek és mint mindent megfontoló és mindennel számoló kritikusok teszik, inkább ellenforradalmat művelnek, mint a félrevezetett keresztényszocialista munkás vagy paraszt és nem tudják, hogy ebbeli minőségüket a jövő végzetes biztossággal fogja megmutatni.

Ez is hagyján volna, hiszen a művészet forradalma épen olyan biztos abban, hogy forradalom s hogy minden körültekintő mellbevágások ellenére is, csak jóé kell fennmaradnia a harcban, mint amennyire a gazdasági forradalom biztos a maga útján még akkor is, ha imitt amott ellenforradalmi egyének adminisztrálják is, mint az Uj Világ művészeti cikkírója. És hagyján volna azért is, mert végtére az egész, mint mondjuk, személyi természeti; de akarjuk, hogy tisztán és érdeme szerint megbeszélődjék és megmutatódjék a dolog, mert épen a művészet, amit tárgyunk, az, ami a személyektől bűdösödik. Azoktól, akik csinálják, de még jobban azoktól, akik csinálni nem bírván, tekintélyek idézésével kommentálják.

Mert amint az összforradalomnak csak egy veszedelme van: a megalkuvás, amelyet a kispolgári mensevizmus a fáradt tömegekben propagál, úgy a művészetnek is csak azok tudnak ártani,

akik multjukban, tradícióikban annyira elvértelenedtek, hogy a keményebb kilendülések előtt késetten és erőteljesen visszahullanak: mensevikiek.

Az expresszionizmust támadják. Tekintélyek állítják, írják, hogy az expresszionizmus „Kunstende, kaos, nihilizmus, a kultura veszélye. Ázsia győzelme, stb. Nem csodálkozunk azon, hogy ezek mind nagyon hasonlítanak, azokhoz a jelzőkhöz, amelyekkel az u. n. európai civilizáció intellektuáljai és a reakció illeti az orosz forradalmat és az európai forradalmat: hiszen, akik ezt mondják, Hermann Hesse, Alfred Kerr és valami professzora a gótikának. Mindezek a kommentáló előtt sem valami nagy becsületben állnak, mert ezek „öreg svájci civisek” akik „milyen jól, milyen okosan, milyen nagy perspektívából tévednek”. Ami magyarra fordítva annyit tesz, hogy: Be kár hogy ezek az öregek nem lehetnek „forradalmárok”, mert civisek és sötétségnek látják, amit nekünk világosságnak kell látnunk, mert ez így van előírva a párt forradalmárainak. Pedig nem tévednek, hanem okosan és jól és nagy perspektívából látnak, mint én, a forradalmi cikkíró.” Hanem arra aztán jó az öreg svájci civis, hogy üssünk vele egyet az expresszionizmuson, amelyet a mi jó európai perspektívánkkal és civisi (mondjuk burzsoa) izlésünkkel sehogy se tudunk bevenni. S nem téved a jó öreg Hermann Hesse, a „forradalmár” cikkíró kiállítja neki a „forradalmár-igazolványt” aki eleped az új kultura első szaváért s aki mondja (és a cikkíró ezt igazolja is,) hogy ez nem az új kultura első, hanem a régi kultura utolsó szava.

Hogy mennyire nem igazi hitvallásról, hanem személyiekről van szó, nyilvánvaló, mert egy másik körültekintő döfessel már a dadaistáknak ad igazat.

Ezekről megtudjuk, szintén a cikkírótól, hogy azért csépelnek egyet a „jó öreggel”, mert úgy gondolják, mint az egykori paraszt, aki jégveréskor maga is kiállt a cséplővel hogy „hadd lám, miré megvünk ketten”. A paraszttól, aki az ösztöneivel gondolkodik, megszoktuk az ilyet. A dadaistáktól, akik egy magasabbrendű, mert kollektív ösztönből hirdetnek háborút, s akik ebben rokonaink, minden rombolást megértő kritikával fogadunk. De alattomoság, félvérűség, a művészet ügyei iránt személyi és alacsony napipolitikai érdekből való rövidlátó rosszindulat, ha egy nagyonis a jól megszervezett eszével, a fentnevezett apparátussal látó, minden hájjal felvertezt és minden ellenforradalmiság látszata ellen a lelketlen betű- és tömegbutítás szürumával beoltott irodalmi mensevik áll oda a cséplővel — harmadiknak.

Nem akarjuk az expresszionistákat, sem a többi „irányokat” itt minősíteni s arról már irtunk, hogy miben vagyunk velük szolidárisak. De akarjuk, hogy azok, akik forradalmi buzgalomból vagy „belső” szükségletből minduntalan hátbatámadnak minden ujat a művészetben, álljanak ki igaz képükkel és teljes tollazattal a forradalom szelébe! Mi tudjuk, mert mi megéltük eddig, a legfinomabb és legérzékenyebb belső világunkkal, a költőiségünkkel, a vízióinkkal a forradalmat, mi tudjuk ezért, hogy a körültekintők, oldalbadöfködők fejeéről leolvadna a háj és minden ravaszáguk csődöt mondana a nyíltságban.

Mi tudjuk, hogy mit csinálunk: mindég a legjobbat abból, amit csinálhatunk. Fiatal, kemény fejünkkel ismerjük az anyagunkat és a mértét, temperamentumunkkal és azzal az utálattal, amellyel elindultunk s amelyet gyermekkorunkból hoztunk magunkkal mindennap a legnagyobb tisztaság irányába törjük magunkat (és itt összeesik az egyéni a társadalmival) s mindennap ha kell új utakon.

De látni akarjuk azokat, akik a mi munkánkra filozófiai hurkot hányanak, látni akarjuk minden oldalról teljes fényben és látni akarjuk, hogy mit akarnak?!

Mi láttuk, hogy nincs az az éhséglázadás és nincs az a szervezett mozgalom, amely a lázadást olyan erővel és olyan bensővel csinálná meg, mint mi, sőt láttuk, hogy a Leninek, Liebknechtnek, Erich Mühsamok a mi erőnkkel, a mi bensőnkkel, a mi örültségünkkel kezdték s teszik meg az utjukat. S ha ez az örültség át nem ragad annyira emberre, amennyi egy természeti erő: a forradalom beteljesüléséhez kell, elpusztulnak ők a vörös zászlóval a kezükben, elpusztulnak pontosan a történelmi materializmus szerint. Törvényszerűen, szinte szabályszerűen.

Ezt csináljuk mi. De mit akarnak azok, akik filozófnak, támadnak, tekintélyeket idéznek s emellett jól érzik magukat a fantasztiko-misztiko-pneumatisztikus polgári szemétdömbörben?

Az Uj Világ Lunacsarszkijt is felidézi s a médium kinyilatkoztatja, hogy ő is elátkoz bennünket. Nem tudjuk, mit határoz ez, hiszen a jó öreg civis, Hermann Hesse is így beszél s így Lunacsarszkij az idézetek dzsungelében legfejebb Hermann Hesséig sülyed. S ha a proletárság is megtagadna bennünket, mert nem volt elég szeme igazi testvérenek felismeréséhez, mi a proletárság rövidlátása dacára tovább is örjögenni és vízionálni fogjuk a jelent, ami egy osztály forradalma, az osztálytalan emberért.

Kahána Mózes.

TARTALOMJEGYZÉK: *Bortnyik Sándor:* Eredeti fametszet. — *Kahána Mózes:* Négy ve s. — *Kudlák Lajos:* Aktivisták művészet és aktívizmus a proletár forradalomban. — *Mihályi Ödön:* Testvéri ének. — *Barta Sándor:* Igen. — *H. H.:* Emlékezés. — *Reiter Róbert:* Kenyér. — *Mácsa János:* Szinpad és opagardaszínház. — *Uitz Béla:* Két festmény. — *Kassák Lajos:* Uitz Béla — A MA 10. kiállításának katalógusa. — *Kassák Lajos:* Máglyák énekelnek. — *Máltis Teutsch János:* Eredeti linoleumrészlet. — Válasz az alkotóművészek vörös internacionáléjának kérdéseire. — *Kahána Mózes:* Szellemi kézés körültekintéssel. — „Ma” köréből.

Megjelenés dátuma 1920 november 1. — A lap minden cikkéért a szerző felel.

Felelős szerkesztő és kiadó: FRITZ BRÜGEL. — Helyettes szerkesztők: UITZ BÉLA és BARTA SÁNDOR.

Druck: Wien, IX., Berggasse 31. — Kiadóhivatal ugyanott.

Kassak.
sten:
e Früchte
ur der in
amm muß
gemischte
reine und
ein sollte,
mit Hab
erungen
er Berner
tgarischen
ung des
n, der den
usammen-
ur den zur
t ist, vor
ze Leben,
schicken,
den Be-
g.
on Galgen
brochenen
an Nagel
ellen Pro-
em Klotz
hmittelen
heiligsten
nd Eisen
beraubten
er hinaus-
tzen zer-
ehen: den
n zufällig
h in acht!
nem dem
ventuellen
wir Euch,
oder das
und die
wir jetzt
iki
Welt:
schändene
scopie

Da wir nun ferne von Euch und gegen tausend Hemmungen zu sprechen beginnen, müssen wir betonen, daß wir es nicht als für große Gesten begeisterte Künstler tun, sondern als einfache, schmerzgefüllte und revoltierende Menschen, die aber mit Euch nur in ihrer Ausdrucksform verwandt sind. Obwohl, das wird sich in Kürze offenbaren, wir einander keine übereinstimmenden Brüder sind, sondern unbarmherzige Feinde. Mittelstationen — heute ist es schon bestimmt — gelten für uns nicht. Entweder mit- oder gegeneinander! Und es ist höchste Zeit zur Selektion.

Zweifellos — die Wege, die der Mensch bis jetzt wanderte, sind höllisch vermengt, und wenn wir fortleben wollen, müssen wir alle unsere Laternen gegen den Morgen emporheben. Aber Achtung, weil durch diese Laternen nicht nur die uns umgebende Finsternis zerfetzt, sondern auch wir selbst erbarmungslos beleuchtet werden. Auge in Auge stehen dann Menschen einander gegenüber, sichtbar wird eines jeden wahres Gesicht, und die am Intellektuellenkongreß erschallenden Worte werden Revolution für den Menschen oder Gegenrevolution gegen den Menschen bedeuten. Und alles wird seine reine Deutung haben wie die Apokalypse. Denn dieser Kongreß, als eine in erster Reihe Nicht-Politiker-versammlung, könnte seine Wünsche und Ziele, auch gewollt, nicht mit dem Jargon der Diplomatie maskieren. Aber auch dann, als gefährlichstes aller Labyrinth, bleibt der gute bürgerliche Sentimentalismus übrig, und das ist der scheinbar unsterbliche Gegner, dem der Kongreß entschiedenst widerstreben muß. Diese zur Ausgleichung aller strebende Güte streckte die Menschenklaverei gar leis an uns heran, und sie war es, die den Weltkrieg geboren werden ließ.

Dieser lauen Güte Gefäß war der westliche Intellektuelle bisher.

Tragische Tage sind hinter uns, wir durchlebten den Weltkrieg und werden dies Blutmeer noch lange nicht durchwatet haben. Es ist uns bekannt, wie weit sich die „geistigen Führer der Menschheit“ an der Herausforderung dieser Katastrophe beteiligt haben. Über Nacht wurde der führender Beruf der Künste vergessen, und als Lakaien des Kapitalismus stellten sich alle schaffenden Kräfte ohne Vorbehalt dem Verwüsten zur Verfügung. Man schweißte Oden über in Blutwahnsinn gefallene Menschentiere, und freiwillig stellten sie sich gegen ihre Brüder bewaffnet an die Front. Auch die Gediegensten kamen nicht über die heiligen Worte des pietösen Pazifismus hinaus, und daher kommt es, daß heute, wo die Sklaven der Fabriken, Minen und Werkstätten ihren Todeskuß empfangen, es keine oder nur verschwindend wenige Intellektuelle gibt, die aus tätigen Zorn ihnen beistehen im Kampfe, der um die Läuterung der Menschen packert. Ausgehauen von den Reichen, streifen auch sie heute denselben zur Seite, brüllen Schreie über die „Rebellen“ oder lassen Verse in „klassischer Kadenz“ ertönen über die königlichen Reize ihrer Feinde. (Verschweigend natürlich den

riechendem Boden — sich Weltkrieges schlürfen der Anstrich der alte Klassenordnung

1917 verwand unbestreitbar in Kapitales.

All dies ist a gegen die satten

Es ist an der Revolution des

Und wir, u unserer Lebensauß, wollen jet Kongreß der In

Wir sollen h retiker der Rev Revolution als wirtschaftliche wahrlich klar is Revolutionen, schließlich wirt die jetzige irge neben den w durch ein kos Der Weltkrieg n auch ethisch de hundert zugru sich selbst auf, trat morallos r aus dem große Zeit heute bis z die Revolution rühren und, in wirtschaftlicher Revolution au und Anspruch bringen, die, zeigt sich der kurz nach dem, der Güter in e

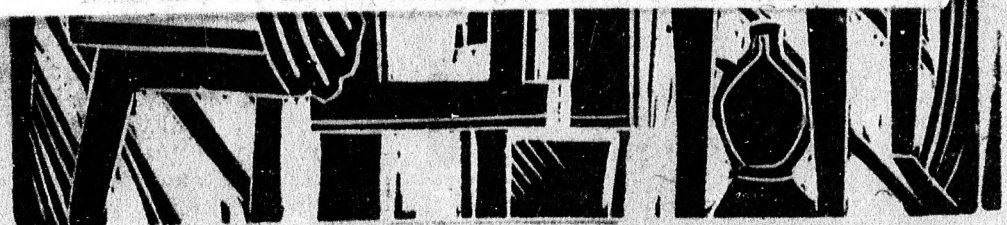
Die Empör probe um aug

Die Revolu des Menschen i neuen Lebens, können im Ve Todes. Sie erk hat keine Skr hängnisvollen des Lebens, u erfüllen.

Und alles is

Und diese Z den in seine Ve sie betörten Me sich etwa als

YÓIRAT
EV 4. SZ

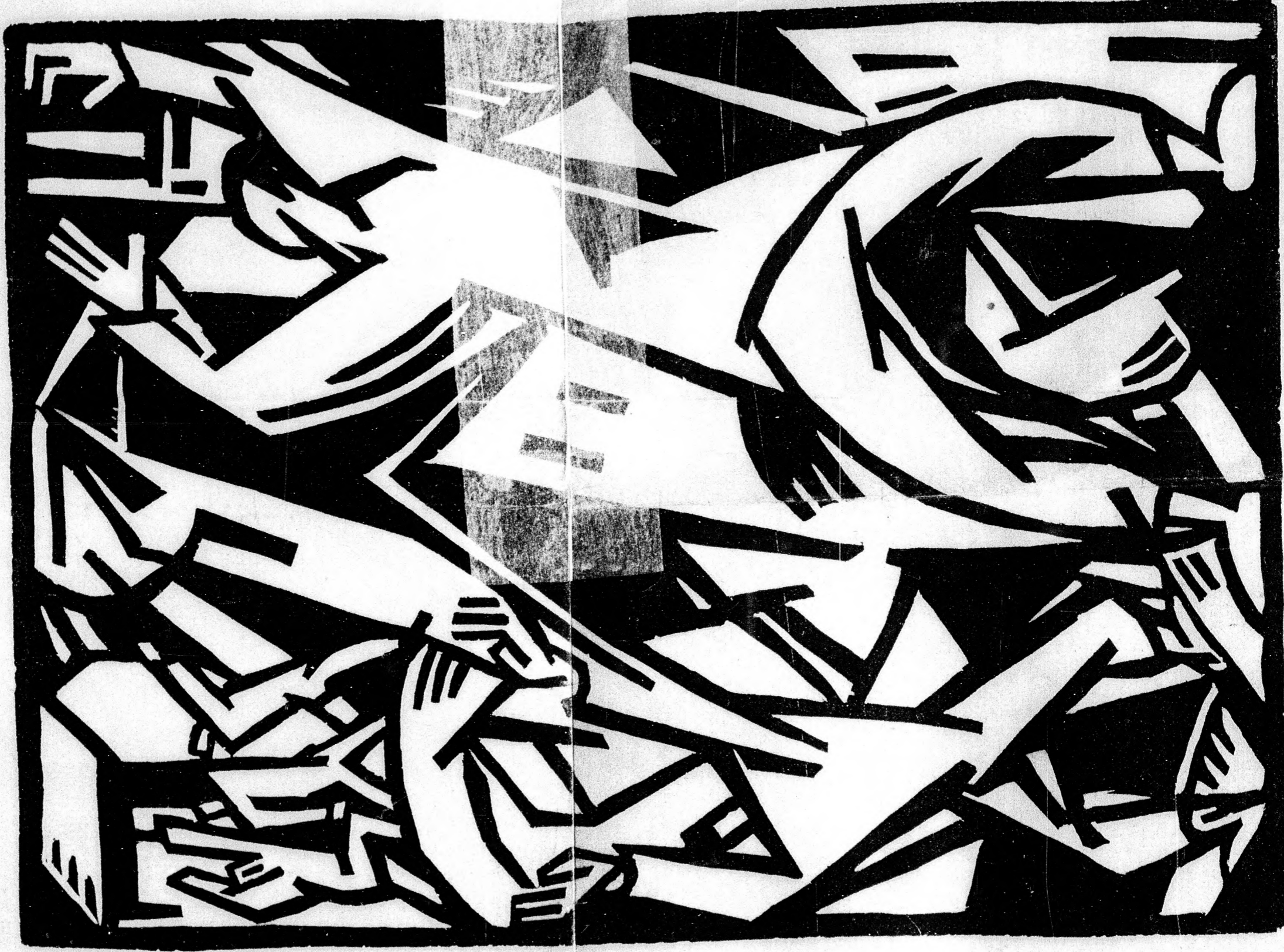

344.

Ára 15 korona
Cseh-Szlovákiában 6 szokol
Jugoszláviában 4 dinár

MANIFEST

ZUM INTERNATIONALEN KONGRESS
DER INTELLEKTUELLEN

HERAUSGEGEBEN VON DEN UNGAR-
LÄNDISCHEN AKTIVISTENKÜNSTLERN

